

Cultuur Verrijkt!

Cultuurnota 2025 - 2028

Gemeente Eemsdelta
April 2025

Cultuur Verrijkt!

Cultuurnota 2025 - 2028

Voorwoord

'Eemsdelta Eigen' was voor ons de leidraad om vanuit drie voormalige gemeenten een nieuw beleid te ontwikkelen op kunst en cultuur voor de nieuwe gemeente Eemsdelta. Samen met het culturele veld hebben we inzichtelijk gemaakt wat kunst en cultuur betekent voor makers en publiek in onze gemeente en waar we, in de komende jaren, op willen inzetten.

Trots op wat er is

Als gemeente zijn we trots op de diversiteit en omvang van ons culturele veld. Ruim 110 professionele verenigingen zorgen ervoor dat er in onze gemeente veel te doen en te genieten is. We zijn trots op de fraaie omgeving en karakteristieke gebouwen die de thuisbasis vormen voor ons culturele landschap. Het water, het wierdenlandschap maar ook de vele monumenten en kunstwerken die de geschiedenis van onze inwoners laten zien. Ook de komst van het nieuwe Huis voor Cultuur en Bestuur zien we met plezier tegemoet.

We zijn trots op de bijdrage die het culturele veld levert aan de ontwikkeling en educatie van onze (jeugdige) inwoners. Niet alleen op scholen maar bijvoorbeeld ook in projecten die laten zien hoe het is om op te groeien in een gebied waar aardbevingen stevige impact hebben.

We zijn trots op de bijdrage die het culturele veld levert aan de onderlinge verbinding tussen mensen. Soms door te genieten van voorstellingen maar ook juist door samen in de eigen omgeving samen muziek te maken, de geschiedenis te verkennen of iets organiseren.

Trots zijn we ook op de tijd en energie die onze partners van het culturele veld hebben gestoken in individuele gesprekken en bijeenkomsten om met elkaar te verkennen wat nodig is voor de toekomst.

Kansen en zorgen

Voor de toekomst willen we aansluiten bij de kansen en zorgen die we vanuit het culturele veld hebben meegekregen.

Kansen voor het versterken van samenwerking tussen organisaties en verenigingen. Kansen om culturele activiteiten en programma's te verbin-

den. Kansen om te laten zien wat ons culturele landschap en veld te bieden heeft. Kansen voor persoonlijke ontwikkeling en educatie van inwoners. Kansen voor het vergroten van welzijn en gezondheid. Kansen voor het versterken van sociale samenhang in wijken en dorpen. Kansen door de komst van de Campus Eemsdelta en vooral het nieuwe Huis voor Cultuur en Bestuur. Kansen voor vernieuwing en inspiratie.

Maar ook zorgen. Zorgen over de stabiliteit van financiële middelen vanuit het rijk en het gemeentefonds. Zorgen over de brede toegankelijkheid van kunst en cultuur. Zorgen over het aantrekken en behouden van jongeren, leden en vrijwilligers. Zorgen over de beschikbaarheid van locaties in de eigen omgeving. Zorgen ook over aansluiting bij eigentijdse ontwikkelingen.

Strategische pijlers

We hebben de kansen en zorgen vertaald in vier strategische pijlers. De pijlers geven richting aan de wijze waarop we als gemeente het belang van kunst en cultuur willen bekrachtigen en versterken. Daarnaast bieden de pijlers ruimte aan onze partners van het culturele veld om vanuit eigen kracht en creativiteit invulling te geven aan activiteiten en uitingen.

Wij willen alle betrokkenen bedanken voor hun bijdrage en inzet. Samen zorgen we ervoor dat we de intrinsieke waarde van kunst en cultuur en de bijdrage van kunst en cultuur aan onze samenleving hooghouden.

Namens het college van de gemeente Eemsdelta,

David de Jong, wethouder Kunst & Cultuur

Inhoud

Voorwoord.....	3	5. Kunst & Cultuur in uitvoering	35
Inhoud.....	4	5.1 Subsidieregelingen.....	35
Samenvatting.....	5	5.2 Hulp en ondersteuning gemeente.....	35
1. Kunst & Cultuur verrijkt!.....	7	5.2.1 Betere aansluiting externe ondersteuning.....	36
1.1 Ambities en samenvatting.....	7	5.3 Samenwerking	36
1.1.1 Ambities	7	5.3.1 Samenwerking gemeente en culturele veld	37
1.2 Leeswijzer	8	5.4 Financiën	37
2. Relevante ontwikkelingen	10	5.4.1 Huidig.....	37
2.1 Gemeentelijke ontwikkelingen	10	5.4.2 Mogelijke ontwikkelingen	37
2.1.1 Huis voor Cultuur en Bestuur	10	6. Bijlagen	39
2.1.2 Campus Eemsdelta	10	6.1 DNA van Eemsdelta.....	39
2.1.3 Nij Begun.....	11	6.2 Coalitieakkoord en uitvoeringsnota.....	40
2.1.4 Dorps- en wijkvisies.....	11	6.3 Overzicht gesprekken en bijeenkomsten.....	41
2.2 Landelijke en provinciale ontwikkelingen.....	12	6.4 Landelijke en provinciale ontwikkelingen	42
2.3 Gemeente: 4 strategische pijlers	12	6.4.1 Rijk.....	42
3. Kunst & cultuur in Eemsdelta.....	14	6.4.2 Provincie.....	42
3.1 Culturele landschap en erfgoed.....	14		
3.2 Culturele veld.....	15		
3.2.1 Cultureel veld naar zes sectoren	15		
3.2.2 Grotere gesubsidieerde instellingen.....	18		
3.2.3 Cultuurplatform.....	19		
4. Strategische pijlers	21		
4.1 Pijler 1: Kunst en cultuur geeft betekenis aan het leven!.....	21		
4.1.1 Waar staan we?.....	21		
4.1.2 Wat willen we bereiken?	21		
4.1.3 Wat gaan we daarvoor doen?	22		
4.1.4 Hoe willen we het meten?	23		
4.2 Pijler 2: Kunst en cultuur draagt bij aan een aantrekkelijk Eemsdelta om op te groeien, te wonen, werken en verblijven!	23		
4.2.1 Waar staan we?.....	23		
4.2.2 Wat willen we bereiken?	24		
4.2.3 Wat gaan we daarvoor doen?	24		
4.2.4 Hoe willen we het meten?	26		
4.3 Pijler 3: Kunst en cultuur draagt bij aan de ontwikkeling van vaardigheden en talenten!.....	26		
4.3.1 Waar staan we?.....	26		
4.3.2 Wat willen we bereiken?	27		
4.3.3 Wat gaan we daarvoor doen?	28		
4.3.4 Hoe willen we het meten?	29		
4.4 Pijler 4: Kunst en cultuur draagt bij aan ontmoeting en deelname aan de samenleving!.....	29		
4.4.1 Waar staan we?.....	30		
4.4.2 Wat willen we bereiken?	32		
4.4.3 Wat gaan we daarvoor doen?	33		
4.4.4 Hoe willen we het meten?	34		

Samenvatting

Na de totstandkoming van de gemeente Eemsdelta stonden de eerste jaren in het teken van de basis op orde brengen en het vastleggen van de eerste beleidsuitgangspunten in de nota Eemsdelta Eigen.

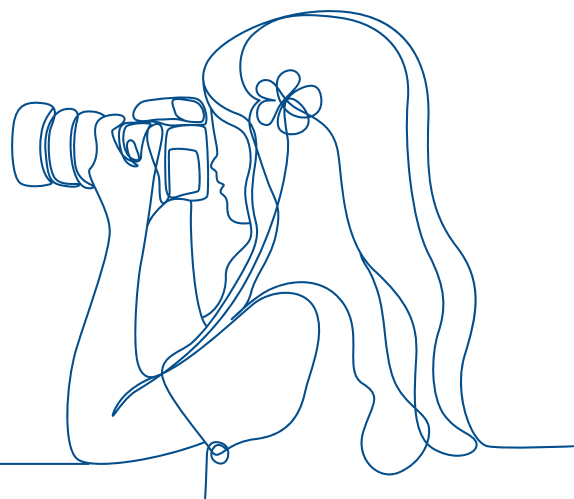
Met deze nieuwe cultuurnota Cultuur Verrijkt! richten we ons op de toekomst van Kunst & Cultuur voor de komende jaren. Hiervoor hebben we onze gemeentelijke uitgangspunten aangescherpt via gesprekken met het culturele veld en in lijn gebracht met het rijks- en vooral provinciale beleid. Op deze wijze hebben we concreet invulling kunnen geven aan onze ambities om te komen tot:

1. Een gezonde en vernieuwende culturele infrastructuur;
2. De versterking van de culturele identiteit & aantrekkelijkheid van onze gemeente;
3. De ontwikkeling van vaardigheden en talenten;
4. Het stimuleren van een positieve leefomgeving.

Deze ambities zijn daarbij vertaald naar vier pijlers. De pijlers zien we voor ons en onze partners in het culturele veld als richtlijn om onze ambities te realiseren. Hiervoor is een intensivering van de samenwerking binnen het brede culturele veld belangrijk. Daarvoor willen we de ondersteuning voor het culturele veld verbeteren en starten we met een proces om te komen tot gerichte prestatieafspraken. Dit proces starten we met onze grotere subsidiepartners. Hiermee wordt inhoud gegeven aan de doelen die we beschrijven in de pijlers, met aandacht voor de inzet, middelen en resultaten.

In deze nota nemen we u ook mee door de context die voor ons nieuwe beleid van belang is. Landelijke en provinciale ontwikkelingen spelen daarin een rol. Maar vooral kijken we naar de kansen die zich binnen onze gemeente voordoen, zoals de bouw van het Huis voor Cultuur en Bestuur, de Campus Eemsdelta met haar nieuw te ontwikkelen Koppelplaats/Makerswierde, onze dorps- en wijkvisies en natuurlijk de kansen die Nij Begun ons biedt. Bij dit alles erkennen we steeds meer het belang om vanuit kunst en cultuur goede afstemming te zoeken met ons rijke culturele landschap, erfgoed en met de vrijetijdseconomie¹.

Met oog voor het verleden en ons DNA, bouwen we samen aan een toekomst die interessant en uitdagend is voor inwoners en bezoekers van alle leeftijden: dit maakt het Verhaal van Eemsdelta. Daarin zien we een belangrijke rol voor onderwijs en welzijn om ervoor te zorgen dat iedereen mee kan doen en de jeugd voorop.

¹ De beleidsvelden erfgoed, vrijetijdseconomie en kunst en cultuur hebben gezamenlijk een propositie voor het DNA van Eemsdelta opgesteld. Zie bijlage 6.1.

1.

Kunst & Cultuur verrijkt!

1. Kunst & Cultuur verrijkt!

De afgelopen jaren stonden in het teken van het opnieuw organiseren en ontwikkelen van het kunst en cultuurbeleid en -visie voor onze gemeente Eemsdelta². De basis op orde brengen was onze eerste prioriteit: zorgen voor een helder subsidiebeleid; in kaart brengen wat ons bindt; en in beeld brengen wat ons gebied aan gevarieerd cultuuraanbod heeft en aantrekkelijk maakt. Maar de focus lag niet alleen op beleid. We wilden ook concreet aan het werk vanuit de ambitie dat inwoners, en specifiek onze jeugd, zich kunnen ontwikkelen en mee kunnen doen aan de samenleving. Daarnaast wilden we met het culturele veld³ in gesprek over de toekomst van kunst en cultuur en de kansen die we daarvoor zien in ons gebied. Daarvoor hebben we in 2024 individuele gesprekken gevoerd en themabijeenkomsten georganiseerd met vertegenwoordigers van het culturele veld⁴.

1.1. Ambities en samenvatting

In onze gesprekken en bijeenkomsten met het culturele veld hebben we onze inhoudelijke ambities gezamenlijk verder aangescherpt en uitgewerkt. Daarbij spraken we enerzijds over de intrinsieke waarde van kunst en cultuur⁵ en anderzijds de bijdrage die kunst en cultuur kan leveren aan onze samenleving. Vandaaruit willen we, in overleg en samen met het culturele veld, werken aan een inspirerende omgeving waarin creativiteit en vernieuwing worden gestimuleerd.

1.1.1. Ambities

In deze cultuurnota gaan we uit van de volgende ambities:

Gezonde en vernieuwende culturele infrastructuur

Belangrijk is dat we samen met inwoners en verenigingen de bestaande brede culturele infrastructuur in stand willen houden en versterken. We weten dat de culturele en creatieve

sector is geconfronteerd met forse schade door de coronacrisis. Ondanks een voorzichtig herstel zullen we ons gezamenlijk moeten blijven inspannen voor een gezonde en vernieuwende lokale culturele infrastructuur⁶.

Versterken van de culturele identiteit & aantrekkelijkheid van de gemeente

Daarom stimuleren we creativiteit en vernieuwing en zetten in op mogelijkheden om de culturele identiteit van de gemeente te versterken. We koesteren de specifieke kwaliteiten van ons landschap met water en wierden, onze historische kernen en karakteristieke dorpen, kerken en gebouwen en ons cultureel historische erfgoed. Door samen ons eigen unieke verhaal te vertellen en zichtbaar te maken, willen we bijdragen aan het vergroten van de leefbaarheid en aantrekkelijkheid van onze gemeente. We blijven streven naar een omgeving waar mensen graag opgroeien, wonen, werken en verblijven⁷ en trots op zijn. Kunst en cultuur verdient daarbij een nadrukkelijke plek op het visitekaartje van Eemsdelta.

Ontwikkelen van vaardigheden en talenten

Daarnaast zien we kunst en cultuur als belangrijk instrument voor persoonlijke ontwikkeling. We willen dat onze inwoners, vooral onze kinderen en jongeren, kennis kunnen maken en kunnen meedoen aan kunst en culturele activiteiten. We zien kunst en cultuur als mogelijkheid om eigen vaardigheden en talenten te ontwikkelen, met emoties om te kunnen gaan en de (mentale) gezondheid te verbeteren. Samen met het onderwijs en partners uit het culturele veld willen onze (jeugdige) inwoners ruimte en kansen bieden om zich te ontwikkelen.

² In de uitgangspuntennotitie 'Eemsdelta Eigen' stonden vier ambities centraal: de basis op orde, onze identiteit, de ontwikkeling van het individu en meedoen aan de samenleving. De uitgangspuntennotitie was gebaseerd op het beleid van de drie voormalige gemeenten Appingedam, Delfzijl en Loppersum die sinds 1 januari 2021 Eemsdelta vormen.

³ Onder het culturele veld verstaan we een netwerk van culturele instellingen zoals theaters, musea, bibliotheken, amateurkunstgroepen en historische verenigingen in de gemeente Eemsdelta. Dit netwerk omvat alles wat te maken heeft met kunst en cultuur in onze gemeenschap.

⁴ Zie bijlage 6.3 Overzicht gesprekken en bijeenkomsten.

⁵ Zie bijlage 6.2 Coalitieakkoord en uitvoeringsnota

⁶ Vanuit de gids van de VNG en Berenschot uit 2022 'Corona, cultuur en gemeenten' weten we dat verschillende culturele activiteiten en voorzieningen in elkaar grijpen en van elkaar afhankelijk zijn. Dit wordt wel het lokale culturele ecosysteem genoemd. Op dit ecosysteem zijn 6 factoren van invloed waar we ook in onze cultuurnota zoveel mogelijk rekening houden: 1. een pluriform cultuuraanbod, 2. productieklimaat en talentontwikkeling, 3. culturele clusters en netwerken, 4. stedenbouwkundige kwaliteit en diversiteit, 5. een lokale overheid met ambitie en 6. (behoud van) cultureel erfgoed.

⁷ Dit sluit aan bij het coalitieakkoord 2020

Stimuleren van een positieve leefomgeving

Kunst en cultuur kan ook bijdragen aan sociaal maatschappelijke opgaven. We hebben te maken met uitdagingen op het gebied van de brede welvaart in onze gemeente⁸. We zijn daarom ook blij met de erkenning van kunst en cultuur in de Sociale Agenda⁹ als belangrijke maatregelen om gemeenschapszin, samenredzaamheid en trots te bevorderen. De gevolgen van de aardbevingen zijn en blijven zichtbaar in onze samenleving, zeker in onze gemeente. Scheuren in huizen hebben ook scheuren gemaakt in gemeenschappen. Kunst en cultuur zien we als belangrijk element om inwoners te stimuleren deel uit te maken van de samenleving. Samen met onze sociaal maatschappelijke organisaties en het culturele veld willen we ontmoeting en een positieve, gezonde, leefomgeving stimuleren en eenzaamheid voorkomen. Uitgangspunt is en blijft dat iedereen mee kan doen in onze samenleving en zich thuis voelt in Eemsdelta.

1.2 Leeswijzer

In dit inleidende hoofdstuk Kunst & Cultuur verrijkt! kijken we kort terug op de afgelopen jaren en beschrijven we onze ambities voor de komende jaren

In hoofdstuk 2 staan we stil bij de meest relevante lokale, provinciale en landelijke ontwikkelingen. Hier introduceren we de vier strategische pijlers die richtinggevend zijn voor ons beleid en de uitvoering van kunst en cultuur.

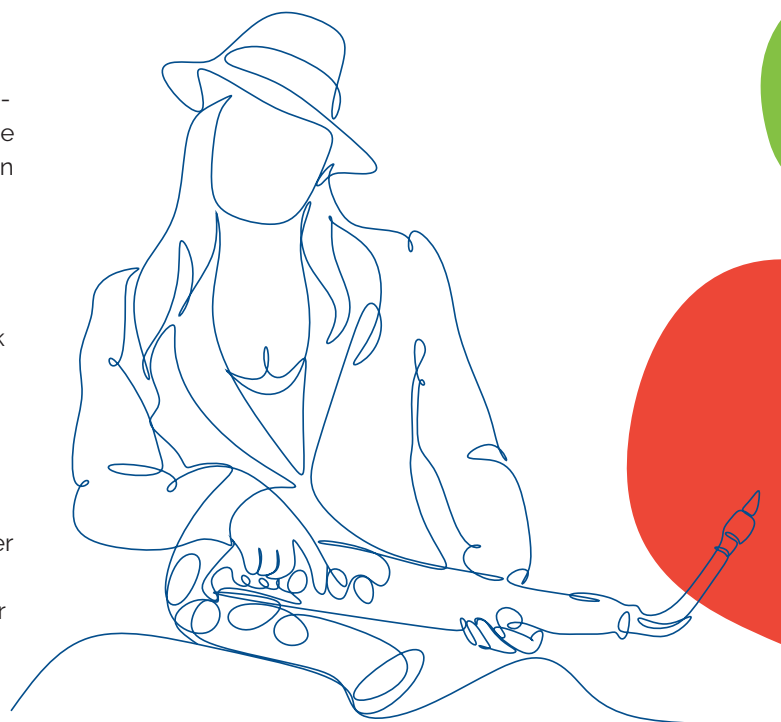
Omdat we trots zijn op het unieke landschap met karakteristiek erfgoed en het brede culturele veld van Eemsdelta geven we in hoofdstuk 3 een beschrijving van ons huidige culturele landschap en culturele veld.

De ontwikkelingen en de huidige situatie zijn voor ons de basis voor de verdere uitwerking van de vier pijlers. Dat doen we in hoofdstuk vier aan de hand van de vragen: Waar staan we? Wat willen we bereiken? Wat gaan we daarvoor doen? Hoe meten we de resultaten?

We sluiten af met hoofdstuk 5 waarin we beschrijven hoe we uitvoering geven aan de pijlers door kort in te gaan op de subsidies, ondersteuning, samenwerking en financiën die we daarbij voor ogen hebben.

Voor de verdieping van sommige onderwerpen verwijzen we in de tekst naar enkele bijlagen over cultuur binnen het huidige coalitieakkoord van de gemeente, de visie van rijk en provincie en de resultaten van een enquête onder amateurkunstverenigingen van de provincie.

In bijlage 6.3 is een overzicht opgenomen van de gesprekken en bijeenkomsten die we voor de totstandkoming van deze cultuurnota hebben gehad met het culturele veld en de centrale aandachtspunten die daarin naar voren zijn gekomen. De aandachtspunten hebben we zoveel mogelijk een plek gegeven binnen de pijlers.

⁸ Zie pagina's 35-58 Quick scan opgaven en toekomst-perspectief Masterplan Regiocentra Groningen, KAW/ januari 2024.

⁹ De Sociale Agenda, Nij Begun, 23 januari 2025 heeft tot doel om de regio Groningen en Noord-Drenthe weer perspectief te bieden. Doel is om de brede welvaart in onze regio binnen één generatie op het landelijk gemiddelde te brengen. Zie ook hoofdstuk 2 van deze cultuurnota.

2.

Relevante ontwikkelingen

2. Relevante ontwikkelingen

Onze ambities voor kunst en cultuur staan niet op zich, maar zijn onderdeel en afhankelijk van andere ontwikkelingen en beleidskeuzes in onze gemeente. Hierbij werken we hard aan mogelijkheden om inwoners van alle leeftijden een goede toekomst te (blijven) bieden in onze regio en om bezoekers te verleiden om in Eemsdelta te verblijven. Daarna gaan we in op ontwikkelingen op landelijk en provinciaal niveau die ook bepalend zijn op het culturele veld.

We zien de komst van het nieuwe gebouw als een enorme verrijking voor de uitstraling, identiteit en het imago van de gemeente. In het gebouw komen 330 werkplekken voor het gemeentehuis¹², een theater met een grote zaal met 550 stoelen, een multifunctionele zaal met 180 stoelen, een kleine filmzaal en voldoende plek voor de bibliotheek. Dit maakt een breed cultureel aanbod mogelijk van (inter)nationale producties en regionale podiumkunsten, muziek en films.

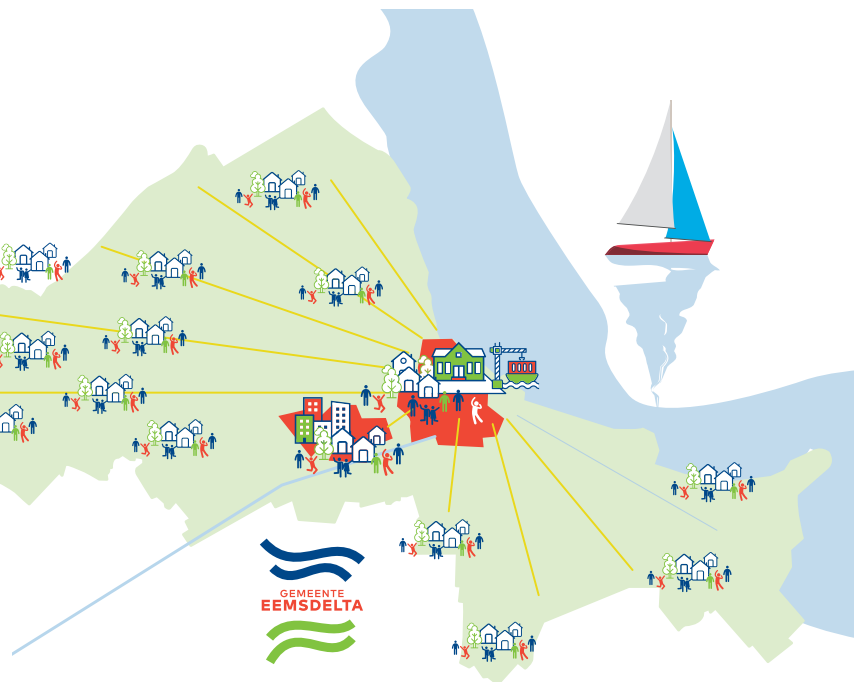
2.1 Gemeentelijke ontwikkelingen

Voor de ontwikkeling van het culturele veld is de bouw van het nieuwe Huis voor Cultuur en Bestuur (HvCB) een belangrijke impuls. Dit geldt ook voor de Campus Eemsdelta en de uitnodiging aan inwoners om wijk- en dorpsplannen te maken. Belangrijk daarbij zijn de maatregelen van het kabinet om de regio nieuw perspectief (Nij Begun) te bieden na de gaswinning. Hieronder worden deze ontwikkelingen toegelicht.

2.1.1 Huis voor Cultuur en Bestuur

Het nieuwe Huis voor Cultuur en Bestuur (hierna: HvCB) in Delfzijl¹⁰ wordt een gebouw met allure van buiten en een open en toegankelijke sfeer van binnen. Inwoners vanuit de gehele regio zijn welkom om te genieten van een breed cultureel en maatschappelijk educatief aanbod. Doordat functies gecombineerd worden, wordt het een levendig en toegankelijk gebouw waar inwoners van alle leeftijden elkaar kunnen ontmoeten.

De bouw van het HvCB aan het Molenbergplein in Delfzijl zien wij als een belangrijke stimulans voor innovatie en versterking van het culturele aanbod, het trekken van bezoekers van buiten, de ontwikkeling en groei van de (vrijtijds-)economie¹¹ en voor nieuwe verbindingen in het culturele veld. Niet alleen in het gebouw zelf maar ook door mooie verbindingen te leggen tussen het HvCB en activiteiten in de dorpen en wijken in onze gemeente.

2.1.2 Campus Eemsdelta

Een andere belangrijke ontwikkeling van de afgelopen jaren is de bouw en verdere ontwikkeling van de Campus Eemsdelta (hierna: campus) in Appingedam. Naast de onderwijsfunctie biedt dit multifunctionele gebouw alle kansen voor de toekomst. De campus zien wij als kans om jeugd en jongeren te binden aan Eemsdelta en om kunst en cultuur in het Voortgezet Onderwijs nadrukkelijker een plek te geven. We zoeken daarbij, samen met de campus en het culturele veld, naar mogelijkheden om het culturele aanbod steeds beter te laten aansluiten bij de interesse en vaardigheden van onze jeugd en de nieuwe tijdgeest. Aandachtspunt daarbij is dat vooraf helder is hoe de bekostiging

¹⁰ Op 11 december 2024 heeft de gemeenteraad ingestemd met de financiële kaders en het programma van eisen voor de bouw van het Huis voor Cultuur en Bestuur aan het Molenbergplein in Delfzijl. Dit wordt de thuisbasis voor in ieder geval het theater, de bibliotheek en het gemeentehuis.

¹¹ Er wordt ook gewerkt aan de actualisatie van de visie op de vrijetijdseconomie.

¹² De realisatie van het gebouw staat gepland in de periode 2026-2027. Tegelijkertijd wordt gewerkt aan het ontwikkelen, eigen maken en verankeren van het activiteitengericht werken (AGW). AGW is gericht op het bieden van een omgeving die medewerkers optimaal ondersteunt om hun werk te kunnen doen.

hiervan plaatsvindt en op welke wijze het culturele aanbod in de campus aanvullend, en dus niet concurrerend, is op het aanbod in het HvCB. Hierdoor zijn we beter voorbereid op toekomstige ontwikkelingen, kunnen we jongeren kennis laten maken met de eigenheid van Eemsdelta en zorgen voor een bredere arbeids- en sociale participatie. De campus zien we als de basis voor een duurzame infrastructuur voor kennis en innovatie, ontwikkeling en scholing van jongeren, maar ook van werkzoekenden en werknemers. Dit biedt unieke educatieve kansen voor de ontwikkeling van creatief talent. Ook de locatie van de campus aan het Damsterdiep biedt kansen voor verdere clustering van voorzieningen die elkaar en de beleving van het stedelijk gebied van en tussen Appingedam en Delfzijl versterken. De campus blijft in ontwikkeling, onder meer door de realisatie van de Koppelplaats/Makerswierde¹³ waarbij de gemeente en de Campus Eemsdelta samen met bedrijven een maakplek voor vernieuwende projecten en ambachtsonderwijs willen vormen.

2.1.3 Nij Begun

Met 'Nij Begun' heeft het kabinet maatregelen opgesteld om Groningen en Noord-Drenthe nieuw perspectief te bieden na de enorme gevolgen van de gaswinning. Het gaat om generatielange sociale en economische investeringen om de ereschuld aan het gebied in te lossen. In de afgelopen periode is gewerkt aan een op elkaar aansluitende Sociale en Economische agenda waarin staat wat de doelen en uitgangspunten zijn voor de komende 30 jaar. De resultaten worden jaarlijks gevolgd in de Staat van Groningen¹⁴.

De Sociale Agenda is bedoeld om problemen die al meerdere generaties spelen, aan te pakken en zo bij te dragen aan een toekomstbestendige generatie. Daarbij wordt breed

Campus Eemsdelta

gedeeld dat inwoners van alle leeftijden, maar vooral de jeugd, hun leven moeten kunnen verbreden. Kennismaking met een muziek-instrument, sport, cultuur en de unieke landschappen wordt breed gedragen als focus van de sociale agenda. Ook inzet op de leefbaarheid van de eigen omgeving met speciale aandacht voor ontmoeting is een belangrijk thema; een sterk cultureel programma¹⁵ helpt daarbij.

De Economische Agenda moet bijdragen aan de economische structuurversterking van de regio. Het gaat daarbij om een plus op bestaande en reguliere activiteiten, fondsen en programma's. Vanuit deze agenda wordt gewerkt aan een aantrekkelijke en gezonde leefomgeving met grote mogelijkheden op de arbeidsmarkt en de vrijetijdseconomie. In de agenda worden bedrijven maar ook de natuurlijke omgeving en de daarbij horende historie en verhalen en het onderscheidende culturele, sportieve en recreatieve aanbod omarmd. De betekenis van cultuur voor het trekken van bezoekers¹⁶ en voor de invulling van de vrijetijdseconomie worden daarbij concreet genoemd.

2.1.4 Dorps- en wijkvisies

Vanuit het Nationaal Programma Groningen (NPG)¹⁷ en vanuit de maatregelen uit Nij Begun ontvangt de gemeente geld om de leefbaarheid in dorpen en wijken te herstellen en verbeteren. Voor Eemsdelta betekent dit onder meer dat inwoners van dorpen en wijken worden gestimuleerd om hun eigen visie te

¹³ De Koppelplaats of De Makerswierde biedt jongeren en ouderen de gelegenheid om hun technische talenten te ontdekken. De combinatie van denken en doen staat er centraal.

¹⁴ De Staat van Groningen is een jaarlijks rapport waarin de resultaten van Nij Begun worden beschreven. Zie ook de website <https://destaatvangroningen.nl/>

¹⁵ Bijvoorbeeld een programma als Mijn Thuis Mijn Verhaal (zie ook paragraaf 4.4).

¹⁶ Jaarlijks moet de vrijetijdseconomie in de provincie Groningen 1,5 miljoen extra bezoekers gaan trekken.

¹⁷ Het Nationaal Programma Groningen is een al 5 jaar lopend programma waarbij door programma's en projecten geïnvesteerd wordt in de toekomst van Groningen en de Groningers, gericht op het versterken van de leefomgeving, de economie, opleidingen, banen, natuur en klimaat. Dit programma loopt ook de komende jaren nog door.

maken voor hun eigen dorp en wijk. Hierdoor krijgen inwoners inspraak over de wijze waarop budgetten worden ingezet. Daarbij kunnen zij ook het belang en de inzet van kunst en cultuur voor hun eigen dorp bepalen. Naast ruimtelijke maatregelen kunnen inwoners kunst en cultuur in zetten als mogelijkheid voor ontmoeting, persoonlijke ontwikkeling, vrijetijdsbesteding en het vergroten van trots en van de leefbaarheid. Een handreiking helpt inwoners bij het maken van een visie van hun dorp of wijk. Het helpt ook om te komen tot een heldere en reële verwachtingen tussen dorp/wijk en gemeente.

2.2 Landelijke en provinciale ontwikkelingen

Naast bovenstaande ontwikkelingen zijn ook de landelijke en provinciale uitgangspunten voor kunst en cultuur van belang. In de bijlage gaan we hier dieper op in. De hoofdlijn is dat het rijk verantwoordelijk is voor de toegankelijkheid en kwaliteit van cultuur in het algemeen. Onze rol als gemeente is daarbij beperkt. We volgen actief wat de koers van het rijk is voor de kunst- en cultuursector en wat dat voor onze gemeente betekent. De provincie Groningen en de andere Groninger gemeenten zijn voor ons belangrijke samenwerkingspartners. Met hen blijven we investeren in een divers en toegankelijk aanbod van kunst en cultuur voor alle Groningers en in instellingen en initiatieven die hieraan bijdragen. Ook voor het lokale culturele veld is de provincie belangrijk door inzet van subsidies

via de Kunstraad en ondersteuning door de provinciale steunfuncties¹⁸ KultuurLoket, Biblionet, stichting Kunst & Cultuur, Coöperatie Sterke Musea en Erfgoedpartners.

2.3 Gemeente: 4 strategische pijlers

Onze ambities en investeringen in lokale ontwikkelingen laten zien dat we als gemeente streven naar een nadrukkelijke rol van kunst en cultuur in onze samenleving: Kunst & Cultuur verrijkt! In gesprekken met partners in het culturele veld¹⁹ zijn we gekomen tot vier strategische pijlers die aansluiten op onze voorgaande nota 'Eemsdelta Eigen' en op de ambities van rijk en provincie. Deze strategische pijlers bieden ons houvast voor de ontwikkeling van kunst en cultuur in onze gemeente:

1. Kunst en cultuur geeft betekenis aan het leven!
2. Kunst en cultuur draagt bij aan een aantrekkelijk Eemsdelta om op te groeien, te wonen, werken en verblijven!
3. Kunst en cultuur draagt bij aan de ontwikkeling van vaardigheden en talenten!
4. Kunst en cultuur draagt bij aan ontmoeting en deelname aan de samenleving!

In hoofdstuk 4 worden deze pijlers uitgewerkt op basis van de kansen en aandachtspunten die we onder meer van uit het culturele veld hebben meegekregen maar eerst beschrijven we de huidige situatie van het culturele landschap en het culturele veld in onze gemeente.

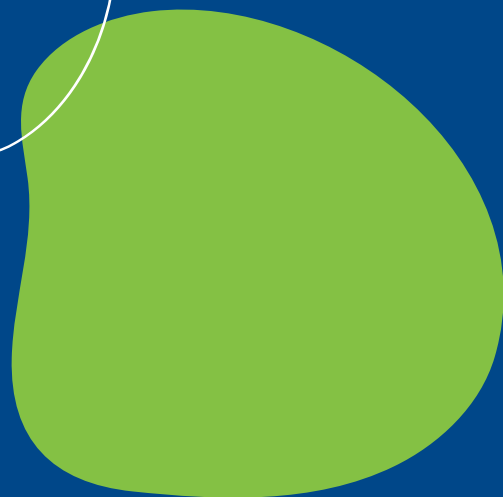
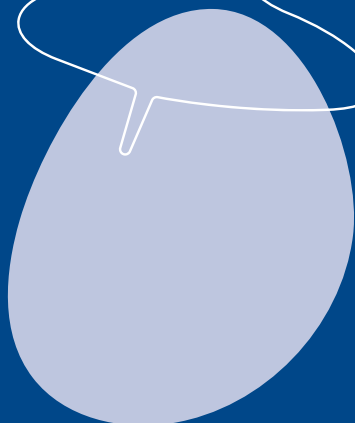
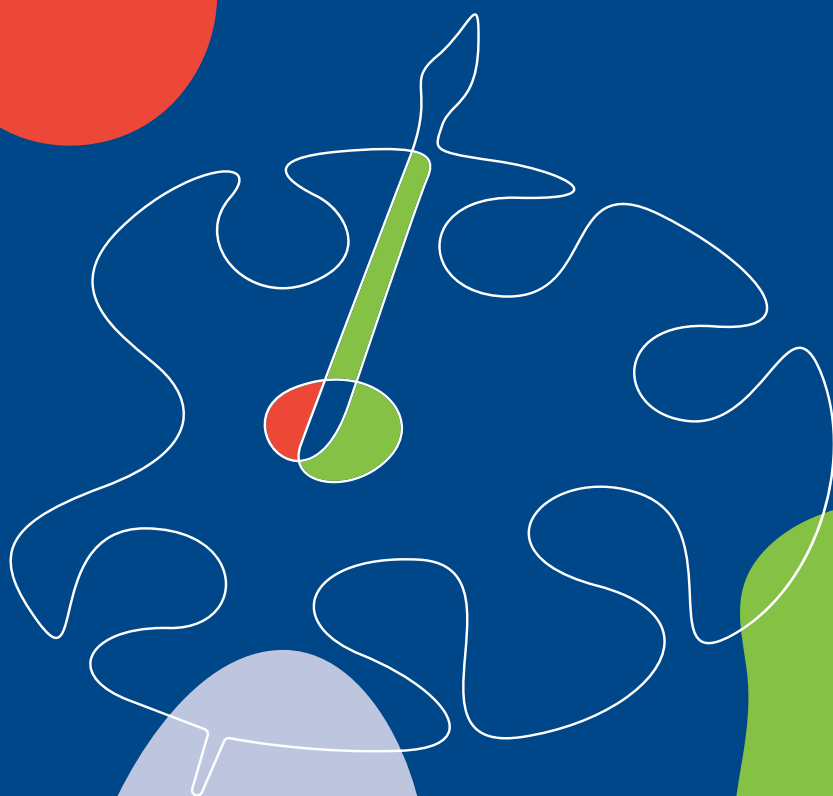
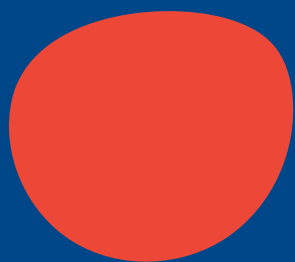

¹⁸ Steunfuncties zijn organisaties met specifieke expertise die zij beschikbaar stellen voor het culturele veld in de provincie.

¹⁹ Zie bijlage 6.3

3.

Kunst & cultuur in Eemsdelta

3. Kunst & cultuur in Eemsdelta

We zien in ons unieke landschap met karakteristiek erfgoed en brede culturele veld een belangrijke basis voor de verdere ontwikkeling van de vier pijlers. Hieronder schetsen we kort een beeld van het landschap en het culturele veld.

3.1 Culturele landschap en erfgoed

Het landschap en erfgoed vertellen het culturele verhaal van onze omgeving en zijn belangrijke identiteitsdragers die een brug kunnen slaan tussen verleden, heden en de toekomst. In dat kader zijn de Gebiedsbiografie Eemsdelta²⁰ en de Cultuurhistorische analyse van de stad Appingedam²¹ belangrijke ijkpunten voor ons cultuurbeleid. Deze documenten bieden belangrijke aanknopingspunten om het karakteristieke landschap van de gemeente Eemsdelta te versterken en richting te geven aan kunst en cultuur. Het biedt ook aanknopingspunten om kunst en cultuur, erfgoed en recreatie en toerisme (ook wel vrijetijdseconomie genoemd) nadrukkelijker met elkaar te verbinden en zo meer bezoekers van binnen en buiten de gemeente te trekken.

Water en klei zijn belangrijke kenmerken voor de ontwikkeling van Eemsdelta. Door de Fivel, de Eems en de Oude Ae is het landschap gevormd. Door de ontwikkeling van het Damsterdiep als industrie-as in de 19e eeuw kon Appingedam floreren. De strategische ligging van Delfzijl was al van belang in de tijd van Napoleon en onderdeel van de Atlantikwall vanuit de Tweede Wereldoorlog. Ook de ligging van onze gemeente aan de monding van de Eems-Dollard en niet te vergeten het werelderfgoed van de Waddenzee is uniek.

Het wierdenlandschap in onze gemeente heeft grote landschappelijke, archeologische, cultuurhistorische waarden. Een landschap met open ruimte, waarbij de horizon als een groot goed wordt ervaren. Ook het dijkenlandschap als ge-

volg van de inpoldering van de Fivel-boezem en de Dollard en het wegdorpenlandschap²² dat in de ijstijd ontstond.

Onze gemeente kent bijzonder gebouwd erfgoed en een typische rode baksteencultuur vanwege de hoeveelheid ijzer in de Groninger klei. Hieruit is onze eigen variant van de Amsterdamse School architectuur ontstaan. Tussen beide wereldoorlogen heeft, buiten Amsterdam en Utrecht, de architectuur van de Amsterdamse School zich nergens zo goed kunnen ontwikkelen als in onze regio. De hoogtepunten zijn arbeiderswoningen, villa's, boerderijen, kerken, scholen en zelfs bruggen. Dit met opmerkelijke variaties in de baksteenstijl met ronde vormen, vloeiende daklijnen, ritmes van ramen en deuren, glas-in-lood gebruik, opvallende kleuren en ladderramen. Verder is onze gemeente bekend vanwege het hoge aantal middeleeuwse kerken en orgels maar ook vanwege landgoederen als Ewsum en Ekenstein, het historisch centrum van Appingedam en kunstwerken van De Ploeg. Buiten, in de openbare ruimte, zijn vele kunstuitingen te zien die vaak een verbinding met het landschap of onze geschiedenis. Op dit rijke landschap willen we zuinig zijn.

²⁰ Gebiedsbiografie Eemsdelta met ruimtelijke principes, LAOS/SteenhuisMeurs, maart 2023

²¹ Cultuurhistorische analyse en waardering Beschermd Stadsgezicht, SteenhuisMeurs, maart 2023

²² Dit is een landschap waarbij langgerekte dorpen op de hoger gelegen gebieden staan.

In 2024/2025 hebben we actie ondernomen om alle kunstwerken in de openbare ruimte van de gemeente Eemsdelta in kaart te brengen en waar nodig te herstellen²³.

De kunstwerken van De Ploeg die we in musea vinden, zijn ontstaan tijdens het vruchtbare politieke en culturele klimaat en politiek bewustzijn in de beginjaren van de 20e eeuw. Vandaar komen we uit bij karaktereigenschappen die zo typisch Gronings zijn: pioniersgeest, trots op het eigen land en haar verhalen, en het altijd weer aangaan van uitdagingen en grijpen van kansen.

3.2 Culturele veld

Het culturele veld in de gemeente Eemsdelta is divers en biedt inwoners en bezoekers uitgebreide mogelijkheden om eraan deel te nemen of ervan te genieten. Vanuit huis, door deelname aan verenigingen of evenementen of als bezoeker van exposities of voorstellingen. Hieronder laten we eerst zien hoe breed het culturele veld in onze gemeente is vertegenwoordigd en beschrijven we enkele organisaties met een specifieke functie: IVAK, de grotere gesubsidieerde instellingen en de bibliotheek. We sluiten de paragraaf met de nieuwe ontwikkeling van het Cultuurplatform Eemsdelta.

3.2.1 Cultureel veld naar zes sectoren

In de afgelopen jaren is het veld in beeld gebracht. Hierbij is een overzicht gemaakt van de

culturele partners naar zes sectoren: Cultuur-educatie, Cultuurparticipatie, Podiumkunsten, Beeldende kunst, Erfgoed en Media en letteren²⁴. De illustratie op de volgende pagina laat de diversiteit en grootte van het veld zien.

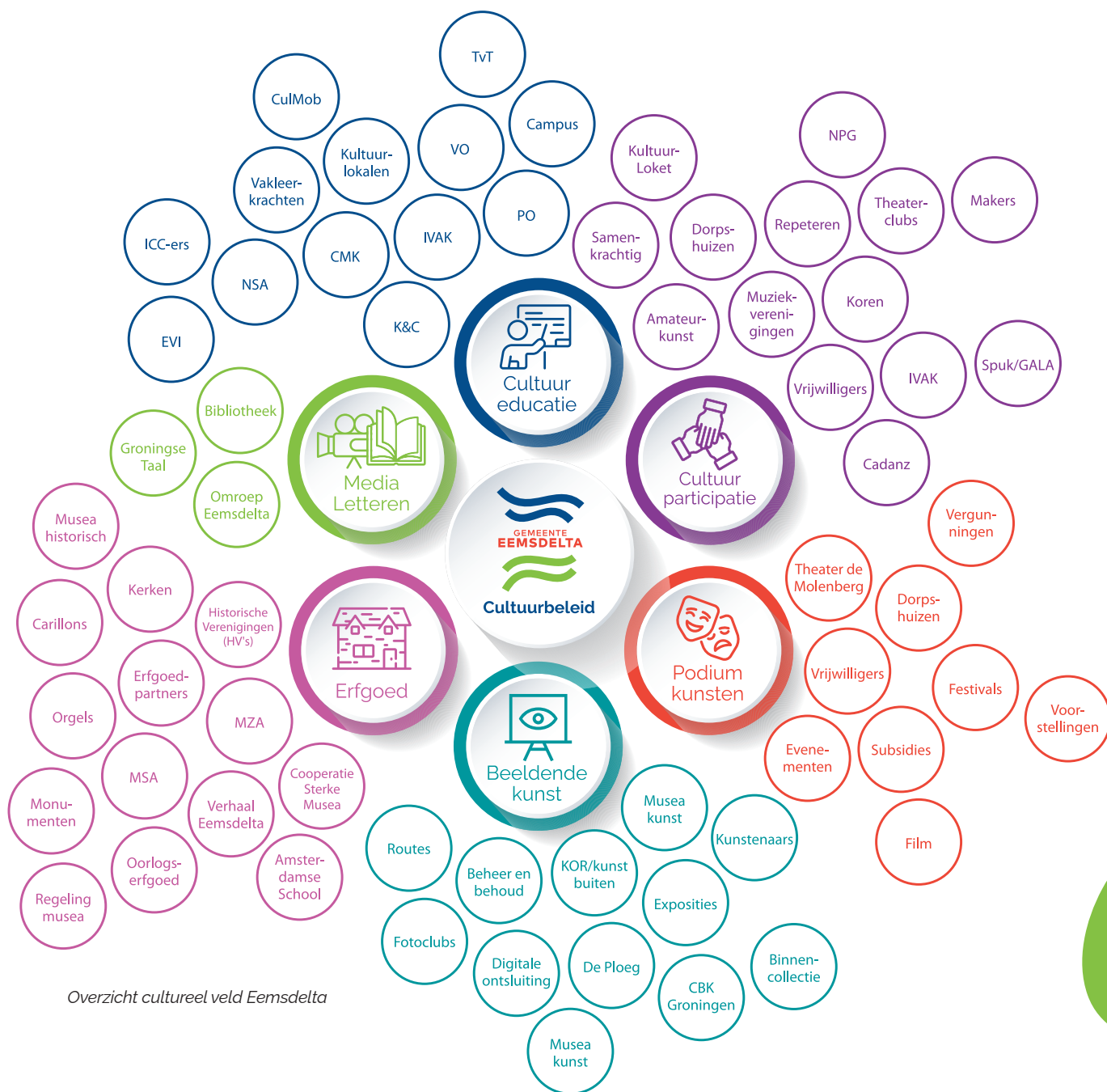
Alle 6 sectoren zijn goed vertegenwoordigd in onze gemeente. Er is een mooi theater, grote en kleinere musea, galeries, festivals en gezelschappen. Ook koesteren we de vele culturele instellingen, waaronder een veelzijdige harmonie-, fanfare- en brassbandsector.

Binnen de sectoren zijn mensen vanuit verschillende rollen actief: als kunstbeoefenaar, maker, bezoeker of vrijwilliger. We hopen dat de pijlers hen richting en inspiratie geeft. Als gemeente vinden we het belangrijk om onze (jeugdige) inwoners zoveel mogelijk te faciliteren om hun creativiteit en artistieke ontwikkeling te ontdekken, kunst te beoefenen en elkaar te kunnen ontmoeten (pijler 3 en 4). *Professionals of makers*²⁵ zijn daarbij belangrijk. We willen zoeken naar mogelijkheden om hun inzichten en creatieve inbreng te betrekken bij het vergroten van de aantrekkelijkheid van onze gemeente als plek om te wonen, werken en verblijven (pijler 1 en 2) maar hanteren geen apart kunstenaarsbeleid.

²³ Zie www.eemsdelta.nl/kunstwerken

²⁴ Deze 6 domeinen corresponderen met het landelijk gehanteerde 'ringenmodel' van Cor Wijn dat gebruikt wordt voor het weergeven van de culturele infrastructuur van gemeenten. Het model is gebaseerd op het feit dat de culturele infrastructuur van gemeenten door een aantal factoren wordt bepaald: de financiële armslag, de beleidshistorie, de ligging van de gemeente, de dominante geloofsovertuiging en het ambitieniveau van de lokale politiek.

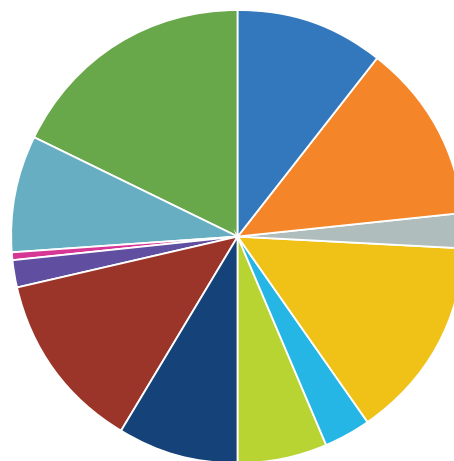
²⁵ Kunstenaars, artiesten, organisaties en instellingen die kunst en cultuur professioneel vervaardigen.

Overzicht cultureel veld Eemsdelta

We willen *inwoners* van binnen en buiten de gemeente stimuleren om zoveel mogelijk deel te nemen aan vrijetijdsactiviteiten in onze regio. We richten ons met deze nota primair op bezoekers uit onze eigen gemeente, aangezien zij samen het grootste deel²⁶ uitmaken van het bezoek aan bijvoorbeeld de podia, bibliotheken en lokale evenementen. We willen echter ook ons bijzondere aanbod voor bezoekers van verder weg onder de aandacht brengen. Denk aan het grote aanbod oude Groninger kerken, de internationaal befaamde orgels en regionaal tot internationaal bezochte evenementen als DelfSail, Terug naar het Begin, Bie Daip en incidentele evenementen als Zummerbuhne. Hierbij zoeken we naar mogelijkheden om bezoekers een integraal aanbod te bieden in onze gemeente²⁷ via wervende promotie.

We realiseren ons dat de toegankelijkheid en de kwaliteit van het culturele aanbod in onze gemeente voor een groot deel afhankelijk is geworden van de betrokkenheid, inzet, kennis en kunde van *vrijwilligers*. Het zijn deze vrijwilligers die onze musea bemensen, onze evenementen organiseren en het verenigingsleven draaiende houden. Vanuit gesprekken met het culturele veld weten we bovendien dat het aantal vrijwilligers afneemt en het steeds lastiger lijkt om (jongere) vrijwilligers te binden²⁴. We vinden het belangrijk om expertise te benutten en samen met het veld te zoeken naar nieuwe manieren om vrijwilligers te vinden en te binden.

Ateliers/galerieën	Musea/expositieruimten
Culturele- en concertorganisaties	Muziekverenigingen
Dans	Schildersverenigingen
Evenementen en festivals	Theater
Film en fotografie	Toneelverenigingen
Historische verenigingen	Zangkoren

Diversiteit cultureel veld Eemsdelta

De Grote Vloed, Zummerbuhne
(foto R. Boxem, via Zummerbuhne)

²⁶ Uit Nederlands Vrijetijdsonderzoek 2022/2023, I&O Research, herziene editie juli 2024 blijkt dat landelijk gezien 75% van de vrijetijdsactiviteiten wordt ondernomen in de eigen gemeente, 17% elders in de provincie en 9% elders in het land. Voor cultuur ligt dat gemiddeld iets lager met respectievelijk 49% in de eigen gemeente, 29% in de eigen provincie en 22% elders.

²⁷ Om de vrijetijdseconomie in de gemeente en de provincie te versterken, werken we aan meerdere onderdelen om inwoners en bezoekers een totaalbeleving te bieden: een aantrekkelijke omgeving (kwaliteit van het landschap, steden, dorpen, erfgoed, architectuur, cultuur), goede accommodaties (logies en recreatief aanbod) en een goede organisatie (gastvrije dienstverlening, routes en infrastructuur). Bron: Zin in Groningen, marktfocus en -positionering voor een baanbrekend programma vrijetijdseconomie in de provincie Groningen, Ginder, 20-10-2023.

²⁸ Uit enquêtes voor het Gebiedskompas Eemsdelta uit 2021 en 2023 weten we dat eenderde van de ondervraagden aan vrijwilligerswerk doet. In welke mate dit gericht is op kunst en cultuur is niet in de enquête opgenomen.

3.2.2 Grotere gesubsidieerde instellingen

Binnen het culturele veld hebben we specifieke afspraken gemaakt met enkele grotere gesubsidieerde instellingen. Dit zijn IVAK, theater De Molenberg (straks onderdeel HvCB), Museum Stad Appingedam, het MuzeeAquarium en de omroep Eemsdelta. We zien deze organisaties als belangrijke dragers van het culturele landschap en het culturele veld.

IVAK heeft binnen het culturele veld een bijzondere rol als lokale ondersteuningsorganisatie. Anders dan andere gemeenten subsidiëren wij deze organisatie waar anderen vooral gebruik maken van de provinciale steunorganisaties. IVAK heeft de opdracht om vraag en aanbod van kunst en cultuur bij elkaar te brengen en een platform te bieden voor inwoners, het culturele veld, het onderwijs en daar waar nodig expertise te delen. Als lokale steunfunctie heeft het IVAK een taak binnen cultuureducatie en -participatie, onder meer als bemiddelaar voor het culturele onderwijs en het amateurkunstveld. We merken dat een deel van het culturele veld de rol van IVAK onvoldoende kent en gebruikt. Een betere vindbaarheid zien we als een opgave voor de nabije toekomst waarbij we willen voorkomen dat een dubbeling ontstaat met bijvoorbeeld de provinciale steunfuncties. Ook willen we sturen op betere, slimme verbindingen met toekomstige organisaties als HvCB

en andere maatschappelijke organisaties, met meer onderlinge samenwerking en het actief inspringen op vraagstukken uit het veld.

Theater De Molenberg biedt inwoners uit de ruime regio de mogelijkheid om deel te nemen aan kwalitatief hoogwaardige en gevarieerde podiumkunsten. Ook beschikt het over ruimtes en arrangementen voor de zakelijke markt. Voor de noodzakelijke vernieuwing van het theater was eerst een plan gemaakt voor een nieuw huis voor Cultuur op dezelfde plek in Delfzijl. Na een pas op de plaats en een heroverweging van het plan is de mogelijke combinatie onderzocht voor een nieuw gebouw waarin naast het theater ook de gemeente en de bibliotheek een plek zouden kunnen krijgen. Zoals bekend is vervolgens ingestemd met dit gecombineerde plan. Het belang van de komst van het HvCB staat al beschreven in paragraaf 2.1.1. Ook in hoofdstuk 4, pijler 1 gaan we er verder op in. Belangrijk aandachtspunt is hoe we innovatie en versterking van het culturele aanbod kunnen stimuleren en goede verbindingen kunnen leggen met andere vertegenwoordigers van het culturele veld om een integraal aanbod te hebben voor inwoners en bezoekers aan onze gemeente. Voordat de bouw van start gaat komt het theater in een tijdelijke locatie waarbij gestreefd wordt naar een voortzetting van het programma. Na de opening zal de governance²⁹ in het gebouw en de nieuwe programmering de nodige aandacht vragen.

Museum Stad Appingedam vinden we een belangrijke plek om het verhaal van de geschiedenis van de macht en pracht van Appingedam en omstreken te vertellen en tonen. De panden, de tuin en de collecties zien we als dragers van de identiteit van de regio. Om ervoor te zorgen dat het verhaal verteld kan blijven worden, is verdere professionalisering en het aantrekken van bezoekers en financiën noodzakelijk. Belangrijk onderdeel van gesprek is het ingezette doorontwikkelingstraject om te komen tot een kwalitatief sterk en toekomstbestendig museum. De Coöperatie Sterke Musea Groningen begeleidt dit ontwikkelingsproces en de provincie Groningen heeft daarvoor een tweejarige subsidie verleend³⁰.

²⁹ Goed, verantwoord en transparant bestuur van en door culturele instellingen en het toezicht daarop.

³⁰ Zie 6.4.2 voor meer informatie over de adviezen van de Kunstraad voor Museum Stad Appingedam en het MuzeeAquarium Delfzijl.

Het **MuzeeAquarium Delfzijl** vinden we een belangrijke verteller van de geschiedenis van Delfzijl en de regio, die een sterk maritiem karakter heeft. Het museum brengt het verhaal van het leven in, op en aan de zee en het Waddengebied tot leven, en belicht daarmee de strategische ligging van Delfzijl aan de Eems, inclusief de daaruit voortvloeiende oorlogsgeschiedenis. Ook voor dit museum is een doorontwikkelingstraject gestart onder begeleiding van Coöperatie Sterke Musea Groningen.

Omroep Eemsdelta is de lokale publieke media-instelling voor inwoners van de gemeente Eemsdelta. We zien voor de omroep een belangrijke taak om aandacht te besteden aan maatschappelijke en politieke ontwikkelingen in onze gemeente. Dat betekent dat ook vertegenwoordigers van het culturele veld bij de omroep terecht kunnen voor promotie van hun activiteiten of evenementen.

De bibliotheek met de verschillende locaties in onze gemeente zien we eveneens als een belangrijke culturele drager van ons culturele veld en landschap. Als onderdeel van Biblionet Groningen zijn zij structureel onderdeel van de culturele infrastructuur in de provincie en de gemeente. Het gaat daarbij om de uitleenfunctie maar ook om hun bijdragen aan educatieve en sociale opgaven en kansen in onze regio. Vanaf 1 januari 2026 moet elke gemeente een volwaardige bibliotheek hebben met inachtneming van taken als het toegankelijk maken van overheidsinformatie, stimuleren van leesvaardigheid, organiseren van debatten, educatie en kunst en cultuur. Als voorbeelden voor kunst en cultuur wordt gedacht aan

concerten, stadswandelingen, filmvertoningen, workshops, lunches, quizzen, markten en dergelijke. Samen met de bibliotheek zullen we bespreken wat dat voor de bibliotheken in onze gemeente betekent. Binnen de gemeente Eemsdelta heeft Biblionet 5 vestigingen. Ook in de tijdelijke situatie naar de nieuwbouw in Delfzijl (HvCB) zal de bibliotheek haar taken kunnen voortzetten.

3.2.3 Cultuurplatform

In de afgelopen jaren zijn in meerdere gemeenten onafhankelijk cultuurplatformen opgericht om vraag en aanbod bij elkaar te brengen, ontwikkelingen te signaleren en initiëren en om gemeenten, inwoners en het culturele veld te adviseren.

Ook in Eemsdelta is een cultuurplatform opgericht: Cultuurplatform Eemsdelta (hierna: CPE): een onafhankelijk platform en ontmoetingsplaats voor iedereen in de gemeente Eemsdelta die iets aan of met kunst en cultuur doet. Het CPE wordt voorgezeten door het KultuurLoket, de provinciale steunfunctie voor amateurkunst. Het CPE wil kansen en bedreigingen onder de aandacht te brengen en heeft als missie om het culturele veld te versterken. De leden moeten zoveel mogelijk een afspiegeling zijn van het culturele veld. Het CPE wil regelmatig bij elkaar komen om ontwikkelingen te bespreken, netwerkbijeenkomsten (cultuurcafé 's) te organiseren of partijen te stimuleren activiteiten te bundelen of samen op te trekken.

Als gemeente zien wij in het CPE een kans om samen in gesprek te zijn over ontwikkelingen en de versterking van het veld. We hebben de wens dat het CPE zich verder ontwikkelt naar een vertegenwoordiging van het brede culturele veld.

4.

Strategische pijlers

4. Strategische pijlers

Ons culturele landschap en uitgebreide culturele veld bieden een mooie basis voor de toekomst. Met daarbij de ervaring en handvatten vanuit onze afgelopen beleidsperiode, de gesprekken met onze kunst- en cultuurpartners en de richting vanuit de provincie³¹ leggen we voor de komende jaren een sterke focus op vier lokale pijlers. Hierdoor willen we onze mooie basis in stand houden en verder versterken. De pijlers bieden ons daarbij richting en houvast voor toekomstige keuzes en beleid. In dit hoofdstuk werken we de pijlers uit aan de hand van de volgende onderdelen:

- > *Waar staan we?*
- > *Wat willen we bereiken?*
- > *Wat gaan we daarvoor doen?*
- > *Hoe meten we de resultaten?*

Op deze wijze vertalen we onze visie naar concrete beleid- en uitvoeringsaspecten voor de toekomst.

4.1 Pijler 1: Kunst en cultuur geeft betekenis aan het leven!

Vaak kijken we naar kunst en cultuur in relatie tot de bijdrage die het levert aan economische, educatieve en sociale vraagstukken in de samenleving. Ook voor de komende jaren blijft dat voor ons belangrijk. Echter, de waarde van kunst en cultuur zit voor veel van onze inwoners ook in de positieve beleving ervan: gewoon blij, positief, geraakt of geïnspireerd worden door zelf actief kunst te beoefenen, mee te maken of bij te wonen. De waarde van cultuur is dat het een bijzondere ervaring biedt aan mensen. Het kan helpen om elkaar beter te leren kennen, normen en waarden van de gemeenschap te begrijpen of kritisch een eigen standpunt in te nemen. Het is daarnaast een sector die zich onderscheidt door artistieke waarden. Daarbij is het niveau waarop de kunst wordt beoefend niet altijd doorslaggevend. Wij vinden het dan ook belangrijk dat het voorzieningenniveau zo divers is dat een ieder eraan kan deelnemen.

4.1.1 Waar staan we?

Het culturele landschap en het brede culturele veld³² van Eemsdelta biedt onze inwoners een groot en divers palet om kennis te kunnen maken, zich verder te ontwikkelen en te genieten van kunst en cultuur. Zeker met de komst van het HvCB als cultureel hart van onze gemeente en het lokale aanbod van grote en kleinere musea, bibliotheken, molens en talloze kerken. Daarbij koesteren we een grote verscheidenheid aan culturele verenigingen, niet in de laatste plaats een rijke harmonie-, fanfare- en brassbandsector (hierna: HaFaBra-sector).

We realiseren ons ook dat niet iedereen automatisch in aanraking komt met kunst en cultuur. Uit een enquête onder inwoners van 2021 voor het gebiedskompas voor Eemsdelta³³ blijkt namelijk dat de deelname aan culturele activiteiten een gemiddelde score van 6,4 uit 10 krijgt. De tevredenheid met het culturele aanbod in Eemsdelta krijgt een score van 3,2 op een schaal van 5. Deze cijfers laten zien dat er ook nog ruimte is voor verbetering van de kwaliteit en de bereikbaarheid van het culturele aanbod.

4.1.2 Wat willen we bereiken?

We willen kunst en cultuur zo toegankelijk en aantrekkelijk mogelijk maken voor inwoners en bezoekers. Daarbij werken we aan een aanbod dat ruimte biedt voor inspiratie, ontwikkeling, professionalisering en profilering binnen de organisatorische en financiële mogelijkheden. Onze aanbieders krijgen daarvoor zoveel mogelijk ondersteuning. Ook zoeken we naar verdere onderlinge samenhang in het aanbod en een meer eigentijdse aansluiting: digitaal, vernieuwend en interactief.

We zien het HvCB en de multifunctionele Campus Eemsdelta als centrale plekken waar in de toekomst inwoners en bezoekers van alle leeftijden elkaar kunnen ontmoeten en inspireren. Ook voor de dorpshuizen zien we deze functie weggelegd, dicht bij de inwoners die dat nodig hebben.

³¹ Zie de nota 'Eemsdelta Eigen' over het cultuurbeleid van de afgelopen jaren in Eemsdelta en de nota's provinciale strategisch beleidskader cultuur 2021-2028 en het uitvoeringsprogramma 'Cultuur is de basis! 2025-2028 voor de ambities voor de komende jaren van de provincie Groningen.

³² Zie de schets van het culturele landschap en het culturele veld in hoofdstuk 3

³³ Zie <https://eemsdelta.databank.nl/Viewer/ViewerReportContents.aspx?report=gebiedskompas> voor meer informatie over Eemsdelta en de afzonderlijke wijken en buurten.

4.1.3 Wat gaan we daarvoor doen?

- > We werken gezamenlijk aan de realisatie en in gebruik name van een levendig en toegankelijk nieuw HvCB met een breed cultureel en maatschappelijk educatief aanbod waar inwoners van alle leeftijden elkaar kunnen ontmoeten. Voor invulling van de culturele functie van het gebouw wordt vooralsnog rekening gehouden met de huidige gemeentelijke begroting.
- > Gedurende de bouw van het HvCB zoeken we samen met het theater naar tijdelijke oplossingen om de voorstellingen door te kunnen laten gaan. Ook met de bibliotheek kijken we naar tijdelijke huisvesting. Voor deze periode wordt een separaat voorstel gemaakt vanuit de huidige projectorganisatie.
- > We onderzoeken en stimuleren mogelijke verbindingen tussen het culturele en maatschappelijk educatief aanbod in het HvCB en het aanbod in onze wijken, dorpen, de campus en scholen.
- > We werken aan maatregelen en plannen vanuit Nij Begun, de Sociale Agenda en Economische Agenda waarbij kunst en cultuur een bijdrage kunnen leveren aan het realiseren van onze lokale ambities en de verbinding daarvan met provinciale ambities.
- > We ondersteunen Museum Stad Appingedam en MuzeeAquarium Delfzijl in hun ontwikkeling naar kwalitatief sterke en toekomstbestendige musea met een brede

maatschappelijke waarde. Dit geldt ook voor de Museum Helmantel, Museum Møhlmann en andere musea.

- > We maken prestatieafspraken met onze grotere gesubsidieerde instellingen: we starten met IVAK, Museum Stad Appingedam en het MuzeeAquarium Delfzijl, en zullen ons in de aanloop naar het HvCB richten op de Molenberg en mogelijk Omroep Eemsdelta. We streven daarbij naar meer afstemming over en weer van de beleidsdoelstellingen en de verwachte resultaten.
- > We blijven ons brede culturele veld stimuleren met een subsidieregeling die leidt tot basisondersteuning en daarnaast mogelijkheden biedt voor incidentele activiteiten en evenementen. In hoofdstuk 5 wordt deze regeling kort beschreven.
- > We letten op de toegankelijkheid van ons aanbod in de breedste zin van het woord, fysiek, financieel en maatschappelijk.
- > Gezien de beperkte beschikbaarheid van onze middelen stimuleren we ons culturele veld naar meer onafhankelijkheid, het aanboren van nieuwe financieringsbronnen en het zoeken naar meer onderlinge samenwerking. Daarbij kan hulp en kennisdeling worden gevraagd aan de provinciale en lokale steunfuncties KultuurLoket, KultuurCentrale, Stichting Kunst & Cultuur, Erfgoedpartners, Coöperatie Sterke Musea, IVAK en Cultureel Platform Eemsdelta.

4.1.4 Hoe willen we het meten?

Om te meten hoe we succesvol de inspanningen zijn op deze pijler sluiten we zoveel mogelijk aan bij de bestaande mogelijkheden. Daarbij nemen we gericht vragen op in het tweejaarlijkse gebiedskompas en bereiden we gesprekken voor met het inwonerspanel en de jeugdraad. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om vragen aan inwoners over hun deelname aan het lokale culturele aanbod en hun ervaring daarmee. Ook blijven activiteiten, evenementen, organisaties en hun leden en/of bezoekers kwantitatief gemonitord, en volgen we de mate van zelfredzaamheid van organisaties en hun vermogen om sponsors en fondsen aan te trekken.

4.2 Pijler 2: Kunst en cultuur draagt bij aan een aantrekkelijk Eemsdelta om op te groeien, te wonen, werken en verblijven!

Zoals beschreven willen we meer inzetten op de verbinding tussen het verleden, heden en de toekomst. Als gemeente vinden we het belangrijk aandacht te hebben voor de unieke kwaliteiten van ons landschap en erfgoed. Door te zoeken naar koppelkansen en het verhaal te blijven vertellen kunnen we de aantrekkelijkheid en de belevingswaarde van het gebied vergroten voor zowel de inwoners als de bezoekers. Daarvoor is het nodig om cultuurtoerisme te promoten en de domeinen landschap, erfgoed, vrijetijdstoerisme en cultuur zoveel mogelijk aan elkaar te verbinden.

4.2.1 Waar staan we?

In paragraaf 3.1 gaven we al aan dat het rijke culturele landschap goede aanknopingspunten biedt om het verhaal van Eemsdelta te vertellen. Een regio met veel ontwikkelkracht en pioniersgeest waarvan het maritieme karakter, de uitgestrekte natuur en de historische dorpen belangrijke dragers zijn en terugkomen in een deel van het culturele aanbod.

We onderschrijven het belang van de provincie om onze regio verder nationaal en internationaal te profileren. We zien ons cultureel aanbod en vooral de musea en bibliotheken als belangrijke dragers van de identiteit en geschiedenis en de Groninger cultuur en taal. Ook de aardbevingen moeten worden benoemd; enerzijds als bedreiging van ons cultuurbestand maar wellicht ook als kans tot vernieuwing. Dit alles maakt onderdeel uit van onze kunst en cultuur sector en van onze geschiedenis van vroeger tot nu. Het vormt ons imago, ons visitekaartje en is, samen met ons besef van de waarde ervan, een krachtige motor voor de toekomst.

De samenwerking met het culturele veld zien we als sterk potentieel om ons verhaal nadrukkelijker voor het voetlicht te brengen.

Muziekfestival Delfzijl

4.2.2 Wat willen we bereiken?

We blijven aansluiten bij de kwaliteiten en de kracht van de regio als geheel. We willen een gemeente zijn waar inwoners trots op zijn en bezoekers zich welkom voelen. Kunst en cultuur spelen een belangrijke rol om het imago en de identiteit van de regio te versterken en economische kansen te creëren. We willen de verhalen van ons landschap, erfgoed, geschiedenis en cultuur actief onder de aandacht brengen bij zowel onze eigen inwoners als bij bezoekers van buitenaf. Daarom stimuleren we het cultuurtourisme door intensieve samenwerking met de provincie en aansluiting bij gezamenlijke initiatieven om de vrijetijdseconomie te versterken.

We willen onze parels koesteren en beter zichtbaar maken. Onder onze parels verstaan we de uitingen van makers en kunstenaars, de rijkdom aan taal en verhalen, het cultureel erfgoed en het culturele landschap. Onderzoek naar de vrijetijdseconomie in Groningen³⁴ laat zien dat culturele initiatieven een grote bijdrage kunnen leveren aan het versterken van de regio. Dit werkt uitnodigend naar inwoners en potentiële bezoekers. Wel is daarvoor voldoende organisatiekracht en financiële basis nodig. Een sterk en goed georganiseerd cultureel veld is onmisbaar bij onze ambities, evenals een gerichte marketing en promotie. We sluiten hiervoor aan bij het programma de Baanbreker Vrijetijdseconomie³⁵ om recreatie en toerisme in de provincie Groningen te versterken. Vanuit Kunst en cultuur verwachten we een bijdrage aan het dagrecreatief aanbod voor inwoners en bezoekers in onze gemeente. In deze beleidsperiode zetten we daarom extra in op het voortbestaan van onze musea en het stimuleren van evenementen.

We bemerken dat het culturele veld, met name binnen de amateurkunst en de kleine evenementenorganisaties, nog onvoldoende krachtig is georganiseerd en er behoefte is om elkaar te leren kennen en de kansen te grijpen om sterker te worden. Hiervoor willen we ontmoeting stimuleren en kijken of er meer en gerichte ondersteuning mogelijk is.

4.2.3 Wat gaan we daarvoor doen?

We zetten nadrukkelijker in op culturele activiteiten en evenementen om de gemeente te profileren. Daarvoor:

- > Verbinden we de besteding van subsidie-regelingen nadrukkelijker aan activiteiten en evenementen die het verhaal en de eigenheid en identiteit van de regio vertellen.
- > Stimuleren we dat de verhalen, de taal en de parels van het landschap terugkomen in het onderwijs voor jeugd en volwassenen en in activiteiten en evenementen. We gaan in gesprek met musea, historische verenigingen en het onderwijs over de wijze waarop deze verbinding en samenwerking nadrukkelijker tot stand kan komen.
- > Na de inhaalslag op het onderhoud van onze kunst in de openbare ruimte in 2024/2025 werken we aan een structureel onderhoudsplan en de digitale ontsluiting van de achtergrondinformatie.

³⁴ De resultaten van het onderzoek zijn op dit moment nog niet verschenen maar zijn onderdeel van de actualisatie van de visie op vrijetijdseconomie.

³⁵ Baanbreker Vrijetijdseconomie is een programma om recreatie en toerisme in de provincie te versterken. Er wordt gewerkt aan een uitvoeringsplan dat moet bijdragen aan de welvaart, imago, trots en het vestigingsklimaat van in de provincie Groningen.

- > Onderzoeken we de mogelijkheid van het invoeren van een percentageregeling bij maatschappelijk vastgoed of de bouw van (tijdelijke) woonwijken, en kijken we ook breder naar kansen in de fysieke omgeving waar inzet van bijvoorbeeld beeldende kunst of cultuur tot een meer positieve beleving van de omgeving leidt.
- > Hechten we aan het voortbestaan van onze grote en kleine musea om het verhaal van Eemsdelta nadrukkelijker te kunnen blijven vertellen, als dragers van de identiteit van onze regio en als belangrijke partner in de vrijetijdseconomie van onze gemeente.
- > Dragen de grotere musea ook bij aan de ondersteuning van de kleinere musea in onze gemeente.
- > Zoeken we naar mogelijkheden om 80 jaar Vrijheid te vertalen naar structurele aandacht voor het oorlogsverleden in onze gemeente aansluitend op gemeente overstijgende ontwikkelingen.
- > Zetten we in de opdracht van Marketing Eemsdelta meer focus op de promotie en informatievoorziening van ons culturele leven.
- > Zien we het Cultuurplatform Eemsdelta als belangrijke ontwikkeling en stimulans voor het bij elkaar brengen van het culturele veld. Ook als gemeente willen we daaraan bijdragen door jaarlijks een kans op ontmoeting en samenwerking te creëren en daar op te halen van wat er op cultuurgebied leeft.
- > Gaan we, vanuit kunst en cultuur, erfgoed en vrijetijdseconomie, in gesprek over de wijze waarop we ons rijke culturele klimaat en mooie voorbeelden uit ons culturele veld kunnen promoten. Beleving is daarbij het centrale gegeven, met respect voor de eigenheid van de kernen en het landschap.
- > Zien we kennisdeling over onder meer professionalisering, organiseren, samenwerking, fondsenwerving en het aanboren van alternatieve financieringsmogelijkheden als belangrijke opdracht voor de lokale ondersteuningsorganisatie IVAK.
- > Zetten we in op de kracht en de verbinding van ons culturele landschap en culturele veld als onderdeel van een rijk samengesteld toeristisch-recreatief product in het kader van de actualisatie van de vrijetijdseconomie en het programma Baanbreker Vrijetijdseconomie.
- > In samenwerking met het culturele veld en andere partners sturen we actief aan op bijzondere evenementen en verkennen we of er middelen beschikbaar zijn, bijvoorbeeld 80 jaar Vrijheid in 2025, 200 jaar stedelijke rechten Delfzijl in 2025, 150e keer Pinksterfeesten in 2026, 700 jaar stadsrechten Appingedam in 2027 en Open Monumentendag. Deze mijlpalen bieden een kans om ons unieke profiel naar buiten neer te zetten en als vliegwiel te gebruiken voor onze lokale organisaties tot het organiseren van een levendig en uniek programma.
- > Zetten we stevig in op de ontwikkeling van het nieuwe HvCB waarbij meerdere culturele organisaties gaan samenwerken en zorgen voor een aantrekkelijke en gevarieerde programmering in het theater, en breder in het hele gebouw en haar omgeving. Naast een goede governance zetten we ook in op iconische uitstraling van het gebouw zelf.

4.2.4 Hoe willen we het meten?

We onderzoeken, waar mogelijk in gesprekken en/of door aansluiting bij bestaande monitoren zoals het Gebiedskompas Eemsdelta, het inwonerspanel en gemeentelijke verslaglegging het succes van onze inspanningen. Het gaat daarbij om de betrokkenheid van inwoners van alle leeftijden, het aantal bezoekers en hun ervaringen, het aantal deelnemers aan de culturele cafés en hun inbreng, de aandacht in media en onderwijs en de kwalitatieve ontwikkeling van het culturele aanbod. Verder meten we via de jaarlijkse prestatieverslagen de aantallen bezoekers en actieve deelname van inwoners en makers, en hun kwalitatieve beleving aan concrete activiteiten en evenementen.

4.3 Pijler 3: Kunst en cultuur draagt bij aan de ontwikkeling van vaardigheden en talenten!

Kunst- en cultuuronderwijs draagt bij aan persoonlijke ontwikkeling door het bevorderen van creativiteit, zelfsturing en sociale en emotionele vaardigheden. Dit helpt niet alleen kinderen, maar ook volwassenen, bij het ontwikkelen van vaardigheden zoals samenwerking, zelfvertrouwen en probleemoplossend vermogen. Onderzoek³⁶ toont aan dat cultuuronderwijs de kansen van kinderen vergroot. Zo hebben kinderen met goed cultuuronderwijs 49 procent meer kans op een succesvolle carrière. Met onze aanpak willen we bouwen aan een vaardige en toekomstbestendige regio waar cultuur een krachtige motor is voor persoonlijke groei.

4.3.1 Waar staan we?

Provinciaal hebben de Groninger gemeenten een kader vastgelegd in het Convenant Cultuureducatie Groningen 2025-2028. Binnen dit kader staat kansengelijkheid voor kinderen centraal met een sterke culturele omgeving en kundige docenten of vakleerkrachten als belangrijke voorwaarde.

Voor het Primair Onderwijs (PO, 4-12 jaar) is geïnvesteerd in cultuuronderwijs via de rijksregeling Cultuureducatie met Kwaliteit (CMK). Sinds 2013 is dit provinciaal georganiseerd.

De provinciale Stichting Kunst en Cultuur zorgt voor de basis via het CMK-programma, waarbij er per school wordt ingezet op een cultuurbeleidsplan met eigen visie, meer deskundigheid in de schoolteams en een training voor interne cultuur coördinatoren (hierna: ICC-ers). Eemsdelta scoort een 2,8 bij Evi³⁷ waar het provinciaal gemiddelde 2,5 is.

Ook wordt er, waar mogelijk thematisch, samengewerkt met (veelal lokale) culturele partners zodat meer maatwerk mogelijk is. De lokale ondersteuningsorganisatie IVAK kan door de scholen worden gevraagd voor advisering op hun concrete programmering, en hebben daarvoor een aanbod beschikbaar. Het IVAK verbindt de lokale makers en lesaanbieders met het onderwijs.

³⁶ Zie onder meer Mark Mieras, www.mieras.nl.

³⁷ Evi is een digitale vragenlijst en instrument dat basisscholen helpt in kaart te brengen waar ze staan met het versterken en borgen van cultuuronderwijs, zie www.evi2.nl.

Sinds 2021 bieden de verrijkte schooldagen en Tijd voor Toekomst³⁸ kinderen een kans om zich buiten school op sociaal en cultureel gebied te ontwikkelen. We verwachten hier een extra impuls aan te kunnen geven met de Sociale Agenda van Nij Begun. Hierin staat dat de grootste investeringen worden gedaan in onze jeugd om echt het verschil te maken en te zorgen voor een betere kwaliteit van leven. Dit moet worden bewerkstelligd door meer uren op de basis-school aan te bieden. Zo krijgt elk kind de kans een muziekinstrument te leren spelen, te sporten en zich te ontwikkelen. Dit betekent voor alle kinderen minimaal twee uur extra les. Voor de scholen die dit nodig hebben, komt maximaal zes uur extra les beschikbaar. Voor het PO en de leeftijdsgroep van 4 tot ca 12 jaar bestaat er daarmee een stevige basis met ruimte om via de hulpstructuren een programma te kiezen dat past bij het profiel van de school.

Binnen de voor- en vroegschoolse educatie (VVE, 0-4 jaar) en het Voortgezet Onderwijs (VO, 12-18 jaar) wordt cultuureducatie georganiseerd maar is het nog niet altijd een structureel onderdeel. De provinciale Stichting Kunst & Cultuur voert ook hier het landelijke programma CMK in en helpt scholen bij visievorming en trainingen voor cultuur coördinatoren. IVAK adviseert over kunstvakdocenten, projectweken of naschoolse activiteiten als VIBES³⁹ gericht op het opbouwen van een meer structurele plek voor cultuur in het VO. Binnen de VVE worden Proeftuinen ondersteund, waarbij culturele activiteiten kunnen bijdragen aan de creatieve ontwikkeling van het jonge kind. In Eemsdelta loopt de Proeftuin van Kids2b op Kindcentrum Delfzijl West.

We merken dat het vrijetijdsaanbod van cursussen en workshops in onze gemeente voor jongeren en volwassenen nog onvoldoende bekend is. Dit geldt ook voor de bekendheid van de kortings- of armoederegelingen die kansen bieden voor actieve kunstbeoefening en talentontwikkeling.

Vanuit scholen is er grote vraag naar museumbezoeken. We zien dat bijvoorbeeld aan de deelname van leerlingen aan Culmob⁴⁰, maar liefst 62 procent van de leerlingen doet hieraan mee. Er ligt een belangrijke taak voor musea om goede educatieve programma's op maat te ontwikkelen die leerlingen actief betrekken bij regionale collecties en het Verhaal van Eemsdelta.

4.3.2 Wat willen we bereiken?

Voor kinderen en het PO willen we voortzetting van de basis zodat kinderen in zoveel mogelijk verschijningsvormen kennis kunnen maken met kunst, cultuur en lokaal erfgoed, zowel binnen het onderwijs als daarbuiten. Ook Tijd voor Toekomst blijven we inzetten voor deze leeftijdsgroep. We vinden daarnaast ook de aanhaking van Mbo-opleidingen belangrijk voor de borging van kunst en cultuur in het PO en de VVE.

³⁸ Het project Tijd voor Toekomst helpt scholen hun aanbod te verbreden en verbeteren. De schooldag wordt verrijkt door in aanvulling op het reguliere lesprogramma activiteiten op verschillende thema's te organiseren. Binnen het project werken omwonenden en organisaties in de omgeving van de scholen samen om een breed lespakket op te zetten op het gebied van cultuur, sport, muziek en gezondheid.

³⁹ VIBES is onderdeel van de Campus Eemsdelta en organiseert workshops voor jongeren tussen de 12 en 27 jaar.

⁴⁰ Culmob staat voor het programma Culturele Mobiliteit waarin jaarlijks 6000 kinderen de grote musea en erfgoedlocaties (kloosters en borgen), buiten de eigen gemeente bezoeken en daarvoor worden vervoerd in de Kunst- of Erfgoedbus.

We zien graag dat de educatieve waarde van cultuur een steeds structurelere plek krijgt in naschoolse activiteiten en het VO. Binnen en buiten het onderwijs zoeken we naar meer aansluiting op de behoeften van jeugd en jongeren en de kansen die de Campus Eemsdelta en de ontwikkeling van de Koppelplaats/Makerswierde⁴¹ kunnen bieden, met kansen voor nieuwe instrumenten en leeromgevingen (labs). Vooral de talenten van jongeren op gebied van innovatie en digitalisering willen we ruimte bieden. Hierover houden we aansluiting met Jong Goud Eemsdelta⁴² en kijken we naar regionale kansen bijvoorbeeld met het bedrijfsleven, maar ook via bijvoorbeeld de inzet van studenten van Academie Minerva.

Van onze lesaanbieders verwachten we dat deze voldoende kennis en didactische vaardigheden hebben om een goede aansluiting te maken op de behoefte van de scholen. Ook willen we onze lesaanbieders uitdagen om zich meer te profileren zodat ook volwassen inwoners sneller besluiten om deel te nemen aan het culturele aanbod en hun culturele vaardigheden kunnen vergroten.

Via lezingen en of lessen in het PO en VO willen we de lokale geschiedenis en verhalen beter vertellen. We willen hierdoor het bereik en de deelname van zowel jeugdige als volwassen inwoners aan het culturele aanbod vergroten.

Naast het provinciale programma Culturele Mobiliteit zien we een belangrijke taak voor musea en historische verenigingen om goede educatieve programma's op maat te ontwikkelen om leerlingen en inwoners actief te betrekken bij regionale collecties en belangrijke ontwikkelingen in de geschiedenis. Dit sluit ook aan bij de behoefte van ouders aan een meer gericht programma. Hiermee wordt het lokale vrijetijdsaanbod sterker en hopen we ook inwoners van alle leeftijden te stimuleren om deel te nemen aan het aanbod van culturele aanbieders en/of te helpen als vrijwilliger.

4.3.3 Wat gaan we daarvoor doen?

- > We blijven inzetten op het Convenant Cultuureducatie Groningen 2025-2028 en zoeken naar de verbreding van beschikbare financiën.
- > We stimuleren deelname aan provinciale proeftuinen voor kinderopvanglocaties.
- > We sturen op meer contact met zowel teams als besturen van VO-scholen om de kansen voor talentontwikkeling binnen- en buitenschoolse cultuureducatie te stimuleren.
- > We sturen op verdere afspraken over de verbinding tussen onderwijs, cultuur en programma's als Tijd voor Toekomst en de inzet op kansengelijkheid.
- > We sturen op mogelijkheden om de didactische vaardigheden van de lesaanbieders beter te laten aansluiten op de behoefte van scholen en cursisten.
- > Binnen de Koppelplaats/Makerswierde zoeken we naar kansen voor nieuwe leeromgevingen voor jongeren zoals labs en studio's; waar mogelijk met hulp van de kunstopleidingen in onze provincie zoals van de Hanze.
- > Ook zoeken we samen met de Campus en het bedrijfsleven naar mogelijkheden om de culturele onderwijskansen te koppelen aan vraagstukken van het bedrijfsleven.

⁴¹ In de Koppelplaats of De Makerswierde ontwikkelen de gemeente Eemsdelta en de Campus Eemsdelta samen met bedrijven een maakplek voor vernieuwende projecten en ambachtsonderwijs. Het biedt jongeren en ouderen de gelegenheid om hun technische talenten te ontdekken. De combinatie van denken en doen staat centraal.

⁴² Met JongGoud wil de gemeente een kindvriendelijke gemeente creëren waarin elk kind gelijke kansen krijgt.

- > We houden in onze subsidie-afspraken extra aandacht voor museum- en erfgoededucatie om het uitdragen van ons cultuur-historische verhaal te versterken.
- > Samen met JongGoud Eemsdelta, de bibliotheek, historische verenigingen, musea en andere partners uit het culturele veld willen we op zoek naar een betere aansluiting van cultuur en erfgoed op de leefwereld van jongeren.
- > We stimuleren de Stichting Kunst & Cultuur en IVAK om het onderwijs (VVE, PO en VO) op stimulerende wijze te blijven ondersteunen met daarbij een heldere taakverdeling tussen beide partijen en de betreffende cultuur-coaches.
- > We vragen het IVAK de keten van onderwijs tot kunstbeoefening in de vrije tijd actief te blijven stimuleren en monitoren, inclusief het gebruik van kortings- of armoederegelingen.
- > We starten met het opzetten van prestatie-afspraken met onze partners, gericht op onze pijlers, onderliggende doelen en verwachte resultaten.

4.3.4 Hoe willen we het meten?

We maken afspraken over:

- > De monitoring van de effecten van de binnenschoolse cultuureducatie en met name over de huidige extra inzet van het kindbudget⁴³ in het onderwijs en de ontwikkeling van erfgoededucatie.
- > We vragen de Stichting Kunst & Cultuur om de scholen te blijven stimuleren om deel te nemen aan CMK en de bijbehorende landelijke monitor EVI.
- > Het aansluiten bij de monitoring van de Sociale Agenda als het gaat om de kwalitatieve en kwantitatieve resultaten van (naschoolse) programma's als Tijd voor Toekomst en Verrijkte Schooldag.
- > We vragen het IVAK om alle culturele les-aanbieders te benaderen om meer zicht te krijgen op deelname-aantallen en op het gebruik en de impact van vrijetijdsinstrumenten zoals kortingsregelingen, amateurkunstinitia-

tieven en het Jeugdfonds Cultuur.

- > Binnen de prestatieafspraken blijven we sturen op het monitoren van de resultaten en effecten als bereik, kwaliteit en duurzaamheid als onderdeel van de jaarlijkse evaluatie van grotere gesubsidieerde instellingen.

4.4 Pijler 4: Kunst en cultuur draagt bij aan ontmoeting en deelname aan de samenleving!

Cultuur is het hart van de samenleving, bevordert ontmoeting, persoonlijke ontwikkeling en actieve deelname. Cultuurparticipatie biedt kansen voor inwoners van alle leeftijden om hun creativiteit en sociale vaardigheden te vergroten en draagt zo bij aan zowel individueel welzijn als de sociale cohesie van de gemeenschap. Vanuit de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) maar ook de vanuit de ontwikkeling van Positieve Gezondheid⁴⁴ wordt benadrukt dat kunst en cultuur belangrijk zijn voor gezondheid, veerkracht en het nemen van eigen regie. De Cultuurmonitor 2022⁴⁵ laat zien dat 64% van de Nederlanders van 6 jaar en ouder weleens een vorm van kunst, cultuur of erfgoed beoefent.

Terug naar het begin

⁴³ Het Kindbudget is een bedrag dat scholen ontvangen per kind ontvangen voor extra inzet op cultuur.

⁴⁴ Positieve Gezondheid (grondlegger Machteld Huber) is een bredere kijk op gezondheid, uitgewerkt in zes dimensies. Met de bredere benadering wordt bijgedragen aan het vermogen van mensen om met de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen in het leven om te gaan en om zo veel mogelijk eigen regie te voeren.

⁴⁵ De Cultuurmonitor is een landelijk instrument door en voor de culturele sector: www.cultuurmonitor.nl. De monitor rapporteert over langlopende trends en agendeert actuele onderwerpen.

4.4.1 Waar staan we?

De gemeente Eemsdelta is de gemeente met de grootste sociale en economische opgave als gevolg van de gasbevingen in onze regio. Hiervoor werken we aan meerjarige projecten en programma's om de zorgen en problemen van inwoners over de leefbaarheid en de sociale cohesie in hun wijk of dorp te voorkomen of verbeteren⁴⁶. Denk bijvoorbeeld aan Samenkrachtig Eemsdelta, Sterke Dorpen en Wijken en Nij Begun maar ook aan de armoederegelingen die actief zijn in onze gemeente.

Gemiddeld is de helft van alle inwoners in Nederland actief in een vorm van kunstbeoefening⁴⁷. Naast individuele lessen en workshops waar mensen in de vrije tijd gebruik van maken zijn het vooral de amateurkunstverenigingen die uitnodigen tot gezamenlijke kunstbeoefening. De verenigingen ondersteunen we met een subsidie-regeling waarmee we circa 90 procent van de amateurkunstsector in de gemeente dekken. In de provincie Groningen is dat ongeveer 40 procent. Toch zien we een terugloop in leden, bestuursleden en vrijwilligers en daardoor een vermindering van de financiële middelen. Na corona hebben we tijdelijke herstel-subsidies geïntroduceerd, maar voor 80 procent van de verenigingen zijn de bedragen onvoldoende om te kunnen blijven functioneren. Fondsen en sponsoring zijn daarmee onmisbaar voor het behoud en versterken van de sector. We zien echter dat het lokale amateurkunstloket IVAK en de provinciale steunfunctie CultuurLoket voor advies en ondersteuning nog onvoldoende bekend zijn bij het culturele veld.

Gemeentelijk hebben we de culturele programma's 'Mijn Thuis Mijn Verhaal' en 'De Wijk De Wereld' geïnitieerd om sociale netwerken voor inwoners te versterken. De programma's richten zich specifiek op inwoners in kwetsbare situaties zoals vluchtelingen, ouderen en/of mensen in sociaal isolement maar ook op mensen die gedupeerd zijn door de versterking. Ook zijn er cultuurcoaches actief en wordt samengewerkt met zorg- en welzijnsorganisaties en de lokale gebiedsregisseurs. We sluiten hiervoor onder andere aan bij de doelen van het akkoord

Repetitie Slagwerkensemble Appingedam

'Gezond en Actief Leven' (hierna: GALA)⁴⁸ en de ontwikkeling van 'Positieve Gezondheid'. Ook zetten we cultuur steeds meer in bij andere beleidsterreinen zoals de ontwikkeling van de openbare ruimte of bij projecten die inwoners de kans bieden om zich weer meer te verbinden met hun buurt of burens. Daarbij wordt ook gelet op de toegankelijkheid van voorzieningen en activiteiten zodat iedereen mee kan doen.

⁴⁶ Kunstprojecten in wijken blijken positieve effecten te hebben op individueel niveau, op sociale vaardigheden, eigenwaarde en de individuele creativiteit van deelnemers. Op gemeenschapsniveau laten studies zien dat culturele interventies een positief effect hebben op thema's als sociale cohesie, publieke familiariteit en zachte burgerschapsvaardigheden: verhoging van zelfvertrouwen en creativiteit van het individu, versterking van het sociale leven door het aangaan van vriendschappen, betrokkenheid bij de gemeenschap en het plezier van deelnemen. Mensen komen meer in hun kracht. Ook kunnen interventies een bindende kracht hebben op institutioneel niveau met effecten op deelnemer en de bedding in de wijk. Op individueel niveau trekt het inwoners naar buiten en laat hen plezier, trots, verwondering en zelfvertrouwen ervaren.

⁴⁷ De informatie in deze paragraaf komt uit een onderzoek naar culturele verenigingen in provincie Groningen van het Cultuurloket uit 2023.

⁴⁸ Een Akkoord tussen Rijksoverheden, gemeenten (VNG) en zorgverzekeraars om gezond gedrag en gezonde keuzes te stimuleren.

Mijn Thuis Mijn Verhaal

Thuis is de belangrijkste plek in ons leven. Het zorgt ervoor dat je je lichamelijk en geestelijk goed voelt. Met het creatieve project Mijn Thuis Mijn Verhaal ontdekken inwoners zelf wat ze nodig hebben voor een fijn thuisgevoel. We laten jong en oud samenwerken en zetten hierbij kunst en cultuur in. Met dit programma maakt de gemeente Eemsdelta bewust gebruik van cultuurmakers bij de versterkingsopgaven. Vanaf 2023 loopt er een pilotprogramma om de ontwrichting door versterking, sloop en nieuwbouw aan te pakken.

Het programma richt zich op het versterken van veerkracht van de inwoners, en vooral op het verbeteren van sociale binding en participatie in (nieuwe) wijken en dorpen. Samen met ervaren cultuurmakers worden er activiteiten ontwikkeld voor alle inwoners inclusief de jeugd.

De verschillende culturele vormen – van theater en muziek tot dans, beeldende kunst, nieuwe media en film – bieden maatwerk voor elke situatie.

Luisteren, informatie verzamelen en daarna uitnodigen tot deelname zijn essentieel.

Mijn Thuis Mijn Verhaal in cijfers:

2023	> 1 project, 12 actieve deelnemers, 120 publiek.
2024	> 9 projecten, 283 actieve deelnemers, 3.190 publiek.

Sappho speelt 'Liefde in Loppersum' (juni 2024)

4.4.2 Wat willen we bereiken?

We willen de kwaliteit van onze acties in het sociaal domein bewaken door de inzet van professionele makers die mensen kunnen optillen uit hun dagelijks bestaan en die bedreven zijn binnen dit sociaal-artistieke domein. Zo willen we ervoor zorgen dat cultuur ook bereikbaar is voor inwoners die het minder breed hebben of in een kwetsbare situatie zitten als gevolg van ziekte, lichamelijke beperkingen, eenzaamheid of andere sociale problematieken.

We vinden het belangrijk dat inwoners actief worden benaderd en drempels voor deelname worden verlaagd door de inzet van bestaande hulpinstrumenten zoals armoederegelingen. Voor het welbevinden van mensen is een actieve betrokkenheid bij het verenigingsleven een prima manier. Daartoe willen we de huidige rijke schakering van amateurkunstverenigingen en evenementenorganisaties in stand houden en in gezamenlijkheid kijken naar de problemen die daar eventueel spelen, met betrekking tot bijvoorbeeld financiering en incidenteel op gebied van huisvesting.

Om tot meer passende samenwerking te komen tussen de sectoren welzijn, zorg en de versterkingsopgave willen we onderzoeken of de huidige inzet van de cultuurcoaches verbeterd kan worden. Ook willen we de deelname aan kunst en cultuur vergroten door te zorgen voor meer laagdrempelige en diverse culturele activiteiten die aansluiten bij de behoeften van alle doelgroepen in de regio. Dit moet bijdragen aan:

- > Meer tevredenheid over het culturele aanbod door het ruimte bieden aan meer variëteit en kwaliteit van het aanbod.
- > Goede fysieke toegankelijkheid van voorzieningen en evenementen.
- > Bekendheid met bestaande ondersteuningsstructuren en/of het ontwikkelen van nieuwe wegen om vraagstukken uit het culturele veld gezamenlijk aan te pakken.
- > Bevordering van actieve cultuurparticipatie, niet alleen via gevestigde verenigingen, maar ook via informele initiatieven en kortlopende projecten die mensen in contact brengen met actieve kunstbeleving.
- > Meer animo onder potentiële vrijwilligers om zich te verbinden met kortlopende initiatieven of duurzamer bij een culturele organisatie.
- > Een versterking van de sociale verbinding tussen inwoners in de directe leefomgeving, met kunst en cultuur als instrument voor ontmoeting en verbetering van de mentale gezondheid.
- > Een blijvende focus op de sociale ontwrichting die is veroorzaakt door de aardbevingsproblematiek en het inzetten van cultuur als instrument om de onderlinge verbinding te versterken onder meer de uitvoering van maatregelen uit de Sociale Agenda en Nij Begun.

4.4.3 Wat gaan we daarvoor doen?

Om onze doelen te bereiken, ondernemen we de volgende acties:

- > Financiële uitbreiding en ontschotting: waar mogelijk bereiden we de bestaande subsidieregelingen uit. Ook kijken we welke andere middelen kunnen worden ingezet om gezamenlijke doelen te bereiken. Denk aan de Sociale Agenda of slimme combinaties met Welzijn, Sterke Dorpen en Wijken en Aardbevingen de Baas. Ook proberen we ruimte te vinden om de afbouw van de GALA-gelden op te vangen.
- > Beschikbaarheid goede makers: we gaan onderzoeken hoe we meer sociaal-artistieke makers kunnen opleiden of aan ons binden.
- > Ondersteunen van lokale culturele initiatieven: we stimuleren informele culturele initiatieven buiten de formele structuren van de verenigingen om, bijvoorbeeld via dorpsinitiatieven, wijkprojecten of tijdelijke festivals. Dit biedt een breed scala aan mogelijkheden voor deelname aan kunst en cultuur, ook voor mensen die niet structureel actief zijn in een vereniging.
- > Versterken van de amateurkunststructuur: We moedigen de samenwerking tussen culturele verenigingen aan en vragen meer aandacht voor de lokale identiteit en het bereiken van een breder publiek. Maar er mag ook meer inzet zijn op een eigentijds programma, met interactieve onderdelen en cross-overs, en (digitale) ontsluiting.
- > Vindbare ondersteuningsstructuur: Belangrijk is dat de kennis en expertise over onder andere planvorming, actuele vormen van cultuurbeoefening, huisvestingsvragen, fondsenwerving, ledenwerving en vinden en binden van vrijwilligers zichtbaar en vindbaar is, middels loketfuncties. In het verlengde daarvan vragen we lokale en provinciale ondersteuningsorganisaties om hun mogelijkheden voor advies en ondersteuning beter bekend te maken bij het culturele veld door hun cultuurcoaches. Dit verloopt onder meer via de prestatieafspraken.

- > Toegankelijkheid voorzieningen: we letten er op dat culturele voorzieningen en evenementen in voldoende mate toegang bieden aan mensen met een beperking.
- > Integratie van cultuur in maatschappelijke thema's: we vragen zorg- en welzijnsorganisaties zoals Cadanz Welzijn, om cultuur in te zetten voor maatschappelijke vraagstukken zoals eenzaamheid, sociale inclusie, discriminatie, zingeving en mentale gezondheid.
- > We blijven het NPG-project 'Mijn Thuis Mijn Verhaal' inzetten en ontwikkelen voor het herstellen van sociale netwerken en veerkracht bij versterkingslocaties, en sluiten cultuur zoveel mogelijk aan bij de aanpak van het programma Sterke Dorpen en Wijken en bij de eigenheid per kern.
- > We zoeken naar nieuwe mogelijkheden om de inzet van cultuur voor positieve gezondheid en maatschappelijke vraagstukken in te zetten.

4.4.4 Hoe willen we het meten?

- > Jaarlijks wordt het bereik van de cultuurcoaches van Cadanz Welzijn en IVAK in kwalitatieve en kwantitatieve zin geëvalueerd en afgezet tegen onze pijlers en beleidsdoelen door directe enquêtes en monitoring. Denk daarbij aan informatie over de deelname van inwoners (actieve deelnemers en publiek) en tevredenheid over de activiteiten.
- > Via ons programma Mijn Thuis Mijn Verhaal ontwikkelen we een instrument om de impact van cultuuractiviteiten op het welbevinden van deelnemers te onderzoeken. De focus ligt daarbij op voorkomen van eenzaamheid, het verbeteren van de mentale gezondheid, een sterker gemeenschapsgevoel en de inzet van positieve gezondheid.
- > We hanteren instrumenten van bijvoorbeeld Zorgbelang Groningen en WAARD⁴⁹ voor het meten van de toegankelijkheid van cultuur voor alle inwoners.
- > Jaarlijks volgen we het aantal nieuwe culturele initiatieven en de groei van bestaande verenigingen via diverse jaarverslagen. Hierdoor willen we de effectiviteit van de initiatieven evalueren en waar nodig bijsturen.

⁴⁹ Zorgbelang Groningen behartigt de belangen op het gebied van gezondheid, welzijn en zorg in de provincie Groningen. WAARD is een kenniscentrum voor inclusie.

5.

Kunst & Cultuur in uitvoering

5. Kunst & Cultuur in uitvoering

Met de pijlers geven we richting aan het beleid en de uitvoering van Kunst en Cultuur voor de jaren 2025-2028. Voor de concrete uitvoering blijven we in gesprek met het veld en werken we aan een jaarlijkse agenda. Belangrijke onderdelen daarvan zijn de inzet van subsidieregelingen, de ondersteuning van het veld en de samenwerking tussen verschillende partners.

5.1 Subsidieregelingen

Ter ondersteuning van het culturele veld is de Subsidieregeling Kunst, cultuur en evenementen gemeente Eemsdelta 2023 beschikbaar. De regeling kent 3 soorten subsidies: een basis-subsidie, projectsubsidie en een ontwikkelings-subsidie. Het is bedoeld voor culturele instellingen die gevestigd zijn en/of aantoonbaar actief zijn in Eemsdelta zoals amateurkunstverenigingen en historische verenigingen, muziekverenigingen, musea en expositieruimtes of evenementenorganisaties zonder winstoogmerk.

- > Met input van een jaarlijkse bijeenkomst met het culturele veld en het CPE maken we een jaarlijkse agenda gericht op de vier pijlers en het realiseren van de ambities.
- > We plegen extra inspanning op het communiceren over de regelingen, via onze website, gerichte mailingen en bij bijeenkomsten.
- > We werken onze subsidieregelingen en afspraken met organisaties en verenigingen uit naar passende en haalbare prestatieafspraken. Dit is een proces waar we langere tijd voor nodig hebben. We starten dit proces vanaf 2025 met de grotere gesubsidieerde instellingen en werken toe naar de nieuwe prestatieafspraken passend bij de omvang en opdracht van de organisaties en verenigingen. We verwachten daarmee meer transparantie tussen de inzet en middelen, en het resultaat.

Hieronder ziet u hoe gebruik is gemaakt van de subsidieregelingen vanaf het begin van de gemeente Eemsdelta. U ziet daarin een toename van het aantal verleningen tussen 2022 en 2024, vooral waar het incidentele activiteiten betreft.

Subsidie categorieën	2022	2023	2024
Muziekverenigingen	11	11	12
Amateurkunst: koren, dans, film, toneel, etc.	7	15	30
Evenementen klein	4	9	10
Evenementen groot	5	4	7*
Musea	6	7	8
Historische verenigingen en erfgoed	4	6	6
Projectsubsidies/ eenmalige activiteiten	12	18	32

* inclusief DelfSail en Zummerbühne

5.2 Hulp en ondersteuning gemeente

Jaarlijks zijn er individuele gesprekken tussen cultuurpartners en de gemeente. Veelal zijn deze gesprekken gericht op de aanvraag of voortgang van gesubsidieerde activiteiten. Tijdens de gesprekken worden zaken regelmatig aangescherpt of verduidelijkt en kan het beleid worden verdiept. Vaak blijkt de gemeentelijke subsidie onvoldoende voor het voortbestaan en/of de verdere ontwikkeling van de organisaties of verenigingen. Zeker in dat geval willen we dat zij tijdig en juiste informatie krijgen over de mogelijkheden voor bijvoorbeeld fondswerving, planvorming, ledenwerving en samenwerking. Onze uitgangspunten voor het gemeentelijke subsidiebeleid:

- > We ondersteunen het culturele veld waar mogelijk bij het vormgeven van hun plannen met advies en onder gestelde voorwaarden, met subsidies.
- > We brengen de mogelijkheden voor advies en ondersteuning vanuit de provincie nadrukkelijk onder de aandacht van het culturele veld.
- > We onderzoeken hoe we scherp kunnen blijven op inhoud, nieuwe prioriteiten, herverdeling van middelen en juridische kaders

5.2.1 Betere aansluiting externe ondersteuning

Uitgaand van de beschikbare provinciale en lokale ondersteuning, de ontwikkeling van het HvCB, en de inzet van de cultuurcoaches bij verschillende organisaties willen we onderzoeken of en hoe we beter kunnen aansluiten bij nieuwe ontwikkelingen en vragen uit het culturele veld. Ook de ontwikkeling van het gemeentefonds (zie paragraaf 5.4) speelt hierbij een rol. Doel is ervoor te zorgen dat we onze inspanningen en middelen zo goed mogelijk kunnen richten op hun bijdrage aan de vier pijlers en dat gezien de beleidsperiode van vier jaar daarin een actieve verandering zichtbaar wordt.

Bij het maken van de prestatieafspraken kijken we ook hoe de ondersteuningsfunctie zo goed mogelijk vorm kan krijgen; hoe kan een en ander worden verbeterd of afgebouwd en hoe voorkomen we dubbelingen. We verwachten daarbij een proactieve opstelling en aanpak vanuit de betrokken ondersteunende partijen. Voor individuele organisaties kan dit een koersverandering tot gevolg hebben.

- We maken specifiekere afspraken over de vindbaarheid, het bereik en de ondersteuningstaken met de provinciale en lokale ondersteuningsorganisaties.
- We onderzoeken hoe we de ondersteuning van organisaties en verenigingen beter kunnen laten aansluiten bij vragen uit het lokale culturele veld.

5.3 Samenwerking

Voor de realisatie van alle vier pijlers is nauwe samenwerking tussen inwoners, professionals, gemeente, onderwijs, ondernemers en organisaties op lokaal, regionaal en provinciaal niveau noodzakelijk. Daarbij is tijdens de gesprekken en themabijeenkomsten met het culturele veld geconstateerd dat de onderlinge ontmoeting en kennisdeling nog te gering is.

- De gemeente organiseert jaarlijks minimaal één bijeenkomst voor het brede culturele veld rondom de vier pijlers in deze nota en voeren dan het gesprek met elkaar over ontwikkelingen, continuïteit, overlap en samenwerking.
- Met de grotere instellingen komen we (twee)jaarlijks bij elkaar voor een vrijblijvende uitwisseling over actuele ontwikkelingen.

- We organiseren een proces om te komen tot concrete prestatieafspraken over de gerichte inzet van middelen, en om actieve resultaten op de vier pijlers te realiseren.
- We maken reguliere afspraken met individuele cultuurpartners over de inzet en het effect van de gemeentelijke subsidiebedragen.
- We schuiven als gemeente aan bij het CPE om signalen en ontwikkelingen uit het veld op te halen en waar mogelijk te vertalen naar praktische vervolgstappen of nieuw beleid.
- We stimuleren het CPE om zich te ontwikkelen tot een platform waarin het culturele veld goed vertegenwoordigd is. Als gemeente geven we daarvoor een financiële vergoeding voor de deelname van amateurverenigingen bij het CPE.

Naast de omvang van het culturele aanbod is ook de kwaliteit ervan van groot belang. Het gaat daarbij om de staat van het cultureel erfgoed en de kwaliteit van activiteiten en evenementen maar ook om de totaalbeleving van cultuur in relatie tot aanpalende terreinen zoals erfgoed, cultuur, landschap, vrijetijdseconomie, welzijn en onderwijs.

Deelnemers aan de bijeenkomst 'Identiteit & Aantrekkelijkheid' bespreken hoe evenementen-organisaties, musea en historische verenigingen de regionale cultuur kunnen versterken. Tijdens 'Educatie en Participatie' werd de betrokkenheid van amateurkunst, het sociaal domein, Biblionet, IVAK, steunfuncties en het onderwijs besproken.

5.3.1 Samenwerking gemeente en culturele veld

Belangrijke wens van zowel de partners uit het culturele veld als de gemeente is om in gesprek te blijven over de realisatie van de ambities en de uitvoering van de strategische pijlers. Met bovenstaande afspraken rondom de samenwerking hebben we dit geborgd.

Daarbij blijven we zoeken naar koppelkansen met andere beleidsterreinen. Natuurlijk blijven we ook nauw betrokken bij de verdere ontwikkeling van het HvCB, de Campus en de dorps- en wijkvisies.

Ook blijven we onze partners stimuleren om verder te professionaliseren en gaan we over tot prestatieafspraken die moeten leiden tot meer concrete resultaten op de doelen en ambities binnen de vier pijlers. Die inspanning richten we eerst op onze grotere subsidieontvangers als het theater, bibliotheek, IVAK en de twee musea Museum Stad Appingedam en het Muzee-Aquarium. Voor de twee musea monitoren we de reeds in gang gezette doorontwikkelings-trajecten⁵⁰.

5.4 Financiën

In deze paragraaf beschrijven we de huidige financiële situatie en mogelijke ontwikkelingen.

5.4.1 Huidig

Binnen de gemeente is voor het programma kunst en cultuur een financiële begroting ingericht die de volgende componenten omvat: culturele vorming, theater, musea en subsidies voor amateurkunst en evenementen. Deze cultuurbegroting is gericht op het in standhouden van het huidige niveau, zonder mogelijkheden tot groei of wijziging van beleid, en staat ook als gevolg van diverse gemeentelijke taakstellingen onder druk⁵¹.

Op dit moment staat een bedrag van ongeveer 1,8 miljoen euro op de begroting voor 2025 (en naar verwachting 2026) voor subsidies aan grote instellingen voor exploitatie en kleine culturele instellingen voor een basisondersteuning.

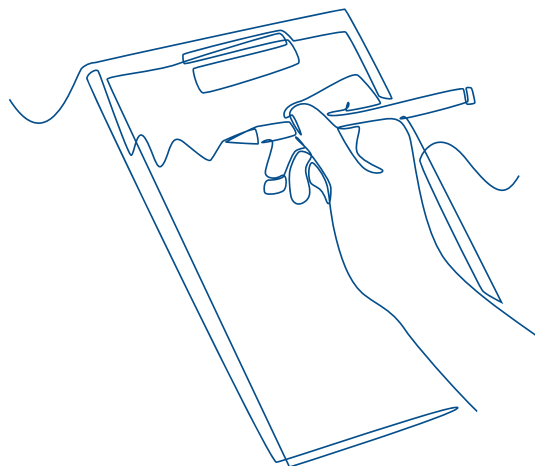
Naast bovenstaande vaste subsidiecomponenten staat er in de begroting een incidenteel bedrag van ongeveer 3,5 ton euro geoormerkt voor projecten vanuit het Nationaal Programma Groningen.

5.4.2 Mogelijke ontwikkelingen

Mogelijk moeten voor deze beleidsperiode nieuwe afspraken worden gemaakt rondom de subsidie voor de culturele invulling van het HvCB. Op dit moment wordt uitgegaan van de huidige financiën en is nog niet bekend of daar wijzigingen in zullen optreden.

Ook zien we jaarlijks grote, thematische ontwikkelingen die een belangrijk vliegwiel kunnen zijn voor de verrijking van het culturele leven, van de vier pijlers en aan de verbinding tussen cultuur, erfgoed en vrijetijdseconomie: DelfSail (2024), 80-jaar Bevrijding (2025), 200 jaar stedelijke rechten Delfzijl (2025), 150e keer Pinksterfeesten (2026), 700 jaar stadsrechten Appingedam (2027), de opening van Huis voor Cultuur en Bestuur (2028) en mogelijke andere vieringen.

Voor dergelijke ontwikkelingen zijn extra middelen nodig zijn. Onderzocht moet worden in welke mate daarvoor ruimte is in de gemeentelijke begroting en welke slimme combinaties mogelijk zijn. Gezien de huidige financiële ontwikkeling van het gemeentefonds kijken we daarbij ook nadrukkelijk naar externe mogelijkheden, vooral als het gaat om eenmalige of tijdelijke investeringen. Ter ondersteuning van specifieke ambities op de pijlers zien we kansen bij het Nationaal Programma Groningen en bij Nij Begun: de Economische agenda (voor pijlers 1 en 2) en de Sociale Agenda (pijl 3 en 4).

⁵⁰ Zie bijlage 6.4.2.

⁵¹ Zie bijlage 6.4.1.

6.

Bijlagen

6. Bijlagen

6.1 DNA van Eemsdelta

De rust, de natuurpracht en de weidsheid van het landschap kenmerken de gemeente Eemsdelta. In Eemsdelta vind je een rijkgeschakeerd patroon van landschappen, cultureel erfgoed, de Waddenzee (UNESCO Werelderfgoed) en ook het grootste aantal archeologische rijksmonumenten van heel Nederland! Denk daarbij aan de talloze eeuwenoude kerkjes en wierden. Dit rijke bezit aan cultuurhistorisch erfgoed weerspiegelt zich in het landschap, maar ook in de karakteristieke dorpen en steden met een eigen identiteit.

De eigenheid van Appingedam, de tweede stad van de provincie Groningen, schuilt vooral in de historische binnenstad (beschermd stadsgezicht), de ligging aan het Damsterdiep en de kleinschalige en compacte bebouwing. Delfzijl heeft een unieke ligging aan de Eems. Het landschap van Delfzijl en omgeving wordt vooral gekarakteriseerd door uitgestrekte akkers in het noorden en zuiden, en door de haven met de bijbehorende industrie rond Delfzijl. De ruimte, de puurheid, het weidse landschap met statige herenhuizen en oude middeleeuwse kerken karakteriseren het landschap van Loppersum.

Deze identiteiten en gebiedskwaliteiten met de daarbij behorende verhalen opgeschreven in de Gebiedsbiografie Eemsdelta en de Stadsbiografie van Appingedam, vormen het krachtigste middel om mensen te verbinden met een plek, waardoor zij zich sterker verbonden gaan voelen met hun leefomgeving. Onze identiteit als bron van trots en verbondenheid.

Onze strategische opgaven voor Cultuur, Erfgoed en Vrijetijdseconomie benaderen we dan ook vanuit het belang van onze regionale culturele identiteit. Vanuit dit perspectief benutten we de kansen voor de leefbaarheid, voor onze inwoners -met nadruk op onze jongeren-, voor onze ondernemers, organisaties en instellingen en voor het aantrekken van meer bezoekers.

Onze regionale culturele identiteit speelt een grote rol bij het aantrekken van toeristen en het stimuleren van onze eigen bewoners. Onze toeristische initiatieven zetten het cultureel erfgoed, onze monumenten, kunstwerken, musea en cultuurhistorische gebouwen in de schijnwerpers. Veel musea en bijvoorbeeld oude kerken zijn specifiek gewijd aan het behouden en tonen van de regionale cultuur en geschiedenis. Dit helpt zowel toeristen als inwoners om meer te leren over en te genieten van het erfgoed in Eemsdelta.

6.2 Coalitieakkoord en uitvoeringsnota

In het coalitieakkoord 'Samen werken aan onze toekomst 2020-2026' van de gemeente Eemsdelta wordt de grote waarde van kunst en cultuur benadrukt. Naast de intrinsieke waarde draagt kunst en cultuur bij aan het woon- en vestigingsklimaat voor inwoners en ondernemers. De instandhouding en vernieuwing van de brede culturele infrastructuur, het culturele aanbod en de culturele identiteit zijn belangrijk als cultuurdrager en visitekaartje voor Eemsdelta.

In de uitvoeringsnota van het coalitieakkoord zijn 18 strategische opgaven voor de gemeente Eemsdelta opgenomen. Daarbij is een uitwerking gemaakt van onderwerpen die bijdragen aan de verschillende opgaven. Hiervan zijn de volgende onderwerpen en opgaven van belang voor de ontwikkeling van kunst en cultuur in Eemsdelta:

Onderwerp	Gericht op:	Draagt bij aan de strategische opgave
De verbinding tussen het culturele erfgoed en toerisme	Een nieuwe visie op en uitvoeringsprogramma voor recreatie en toerisme.	> Behoud en herstel landschappelijke kwaliteit, erfgoed en waterlopen (opgave 1). > Doorontwikkeling infrastructuur voor goede (digitale) bereikbaarheid (opgave 10).
Mijn Thuis Mijn Verhaal	De sociaal emotionele effecten van de versterkings-opgave.	> Eemsdelta is een aantrekkelijk verblijfsgebied voor recreatie en toerisme (opgave 5).
De ontwikkeling van De Molenberg	De doorontwikkeling van het theater als cultuurcluster met theater, culturele vorming, cultuuronderwijs en bibliotheek.	> Eemsdelta is een aantrekkelijk verblijfsgebied voor recreatie en toerisme (opgave 5).
Nieuw kader vaststellen met de belangrijkste uitgangspunten van beleid, aansturing en financiering van cultuur, inclusief doorkijk naar erfgoed	Een nieuwe cultuurnota voor Eemsdelta.	> Eemsdelta is een aantrekkelijk verblijfsgebied voor recreatie en toerisme (opgave 5).
De samenhang met leefbare centra	De beleving, branding en merkpositionering in de kernen Appingedam, Delfzijl, Loppersum en Middelstum.	> Doorontwikkeling regionaal werk in samenwerking met industrie, zorg, MKB en het onderwijs (opgave 8). > Gevolgen veranderende bevolkingssamenstelling ondervangen door aantrekkelijk en modern aanbod van voorzieningen en ontplooiingsmogelijkheden voor jongeren (opgave 13).
De aanpak van (ook digitale) laaggeletterdheid	De ontwikkeling van jongeren tot zelfredzame volwassenen.	> Divers en voldoende aanbod voorzieningen, passend bij bevolkingssamenstelling (opgave 16).

6.3 Overzicht gesprekken en bijeenkomsten

Voor de totstandkoming van de cultuurnota is in 2024/2025 uitgebreid gesproken met de culturele partners en het brede culturele veld.

1. Naast de reguliere gesprekken hebben er aanvullend 11 bilaterale gesprekken plaatsgevonden met:
 1. Koren
 2. Evenementenorganisaties
 3. Marketing Eemsdelta
 4. Theater de Molenberg
 5. MuzeeAquarium Delfzijl en Museum Stad Appingedam
 6. Muziekverenigingen
 7. IVAK
 8. Historische Verenigingen
 9. Beeldend kunstenaars
 10. Provinciale steunfuncties
 11. Cadanz Welzijn
2. Er zijn twee thematische bijeenkomsten georganiseerd met een brede doorsnede door het veld, met gemiddeld 18 organisaties per avond. Voor het thema Identiteit & Aantrekkelijkheid zijn met name evenementenorganisaties, omroep, musea, erfgoed en onze grote culturele partners uitgenodigd. Het thema Educatie en Participatie werd met name bijgewoond door organisaties uit de amateurkunst, het sociaal domein, Biblionet, IVAK, de steunfuncties en het onderwijs.
3. Met het nieuw opgerichte Cultureel Platform Eemsdelta is eveneens gesproken over de opzet van het participatieproces en meer gericht over de beleidsinhoud tijdens de totstandkoming van deze cultuurnota.
4. Tot slot is ook intern binnen de gemeente gesproken met de beleidsadviseurs economie, vrijetijdseconomie, erfgoed, onderwijs, inclusie, welzijn en jeugd.

In gesprekken met het culturele veld is aandacht gevraagd voor:

- Accommodaties: voor repetitie, voor opslag, voor presentatie. Informatie over accommodaties is nodig. Deze moeten goedkoop zijn maar ook 'gewoon', toegankelijk en laagdrempelig.
- Middelen: de regelingen worden als moeilijk ervaren. De gemeente bespeurt een toename in uitleg- en ondersteuningsvragen, ook ten aanzien van fondsenwerving.
- Sterke organisaties zijn nodig, met een sterk profiel; eigentijds en met kwalitatief goed personeel. De grotere organisaties hebben een extra rol voor de kleine organisaties
- Continuïteit is gewenst in personeel. Dit is deels afhankelijk van continuïteit in subsidierelatie en inkomstenverhoging; en voor een ander deel in de kwaliteit van het personeel.
- Vrijwilligers: er zijn er niet voldoende in aantal en betrokkenheid; dit vraagt mogelijk om een wervingsprogramma plus deskundigheidsbevordering/opleiden
- Professionele kunstenaars meer relatie brengen tot amateurkunst; daarnaast zijn goede makers nodig voor het groeiend segment sociaal-artistische projecten.
- Behoud cultuur uit de oude tijd en zet kennis hierover in: bijvoorbeeld bij bouwprojecten, bij onderwijs/CE.
- Trots en eigenaarschap: Inwoners en ondernemers laten aansluiten op eigen cultuur en identiteit; blijven inzetten op eigenheid per kern. Aandacht voor spin-off van sterke merken.
- Kwaliteit: Cultuur behoudt intrinsieke waarde. Zet creatieve kracht makers in op vraagstukken RO en EZ. Zet cultuur in om andere domeinen te versterken (shinen). Dit vraagt om deskundigheid en kwaliteit van de makers.
- Eigentijdse aansluiting: er is een eigentijds programma amateurkunst nodig, en een eigentijdse ontsluiting/digitaal. Denk in profielen voor inwoners en bezoekers, wat is vernieuwend en vitaal, wat levert het op? Aandacht voor cross-overs: hoe doe je dat? Interactieve programma's.
- Samenhang cultuur in Eemsdelta: 1 x per jaar bijeenkomst met breed veld; zoek naar overlap, continuïteit, highlights en spring daar op in.
- Jeugd: Meer continuïteit en verdieping in Cultuureducatie, inclusief VO, kunstvakdocenten; eenvormiger programma scholen; nieuwe tools; meer aandacht voor jongeren (13+), jeugdcultuur
- Doelgroep ouderen: Kennis gebied voor onderwijs aan ouderen; meer gericht programma is gewenst.
- Fysieke en financiële toegankelijkheid: mindervaliden, minder draagkrachtigen, verstevigen toeleiding naar armoederegelingen

6.4 Landelijke en provinciale ontwikkelingen

Ter ondersteuning van onze cultuurnota en uitwerking van de pijlers sluiten we aan op landelijke en provinciale uitgangspunten die voor kunst en cultuur van belang zijn.

6.4.1 Rijk

Het rijk is daarbij verantwoordelijk voor de toegankelijkheid en kwaliteit van cultuur vanuit de missie 'Cultuur is overal en voor iedereen'.

Hiervoor wordt de landelijke culturele basisinfrastructuur ondersteund met een subsidiestelsel⁵². Een onafhankelijke *Raad voor Cultuur* adviseert daarbij over beleidsvraagstukken en subsidieaanvragen.

Voor het lokale culturele veld is het contact met het rijk beperkt. Wel is er landelijk een moreel kompas 'Fair Practice Code'⁵³ opgesteld voor ondernemen en werken in de kunst, cultuur en creatieve sector. Ook zijn er richtlijnen geformuleerd in de 'Code Cultural Governance' voor goed, verantwoord en transparant bestuur van en door culturele instellingen en het toezicht daarop.

Voor de komende jaren zoekt het rijk naar maatregelen om te bezuinigen en kijkt daarbij ook nadrukkelijk naar de kunst- en cultuursector. Enkele maatregelen, zoals een btw-verhoging, zijn ondertussen teruggedraaid. Gevreesd wordt echter voor een vermindering van financiën en daarmee een aanzienlijke impact op de kunst- en cultuursector. Op dit moment kan de werkelijke impact voor de culturele sector in onze provincie en gemeente nog niet worden bepaald. Wel staan ook de rijksbijdragen aan de gemeente via het gemeentefonds onder druk. We blijven deze ontwikkelingen nauwlettend volgen en benadrukken het maatschappelijke, educatieve en economische belang van kunst en cultuur.

6.4.2 Provincie

Voor de gemeente is de provincie Groningen een belangrijke samenwerkingspartner. De basis hiervoor ligt in het provinciale strategisch beleidskader cultuur 2021-2028 en het uitvoe-

ringsprogramma 'Cultuur is de basis! 2025-2028'. Daarin staat dat de provincie hecht aan de cruciale rol van cultuur voor de brede welvaart, het versterken van identiteit, het creëren van banen, het stimuleren van toerisme en het verbinden van mensen. Hierbij blijft de provincie investeren in een divers en toegankelijk aanbod van kunst en cultuur voor alle Groningers en in instellingen en initiatieven die hieraan bijdragen.

Daarbij houden zij vast aan drie ambities:

1. Cultuur voor iedereen;
2. Stimuleren van een bruisend en vernieuwend aanbod in Stad en Ommeland;
3. Ontwikkeling, behoud en versterking van de kwaliteit van het landschap, erfgoed en de leefomgeving.

Die zij via vier strategieën willen realiseren:

1. **Een sterke basis en ruimte voor vernieuwing:** hierbij kiest de provincie voor steun aan de cultuursector in de volle breedte met meerjarige subsidies. Het streven is om cultuur te verbinden met andere programma's en beleidsgebieden om nieuwe kansen en middelen te creëren. Samenwerking en kennisdeling zijn daarbij belangrijk. Provincie en gemeenten hebben daarbij een gedeelde verantwoordelijkheid voor de culturele infrastructuur met een focus op erfgoed, de koppeling tussen cultuur en het sociale domein en de vrijetijdseconomie.
2. **Samenleven met cultuur:** doel is dat alle inwoners van Groningen de kans krijgen cultuur te ervaren en ermee samen te leven. Via cultuureducatie, cultuurparticipatie, amateurkunst en bibliotheekwerk wil de provincie cultuur breed toegankelijk maken voor Groningers in alle levensfasen. Daarbij is het streven om iedereen dezelfde kansen en mogelijkheden te bieden en is specifiek aandacht voor kwetsbare of laaggeletterde inwoners.
3. **Overall cultuur:** hierbij streeft de provincie naar een stevige culturele infrastructuur met aantrekkelijk erfgoed binnen handbereik voor iedereen, zowel in de stad als in het ommeland. Dat betekent een divers, pluriform en toegankelijk cultureel aanbod.

⁵² De Rijksoverheid ondersteunt de cultuursector door het verstrekken van subsidies in het landelijke subsidiestelsel (ook wel 'bis' genoemd: culturele basisinfrastructuur) en het uitvoeren van programma's op het gebied van cultuureducatie en participatie. Daarnaast worden zes rijkscultuurfondsen gefinancierd die subsidies verstrekken aan instellingen en makers in de culturele en creatieve sector.

⁵³ Deze code gaat uit van 5 waarden: solidariteit, diversiteit, vertrouwen, duurzaamheid en transparantie.

4. **Thuis in Groningen:** streven is dat iedereen, ongeacht verschillen, zich thuis voelt in zijn of haar omgeving. Daarvoor draagt de provincie bij aan het uitbouwen van Groninger trots als het gaat om bijvoorbeeld taal, tradities, gebruiken, erfgoed, landschap en archeologie.

Ondersteuning vanuit de provincie

Ook voor het lokale culturele veld biedt de provincie ondersteuning door onder andere subsidieregelingen voor kunstenaars en culturele instellingen.

Kunstraad

In 2024 zijn ook de meerjarige subsidies voor 2025-2028 vastgesteld. Daarbij baseert de provincie zij zich op het advies van de Kunstraad. Voor twee musea in onze gemeente heeft dit geleid tot een teleurstellend bericht. Door middel van een zienswijze heeft de gemeente Eemsdelta het provinciaal college verzocht tot continuering van de huidige subsidie van beide musea voor tenminste twee jaar. Dit, om in een gezamenlijk doorontwikkelingsplan de noodzakelijke verbeterlagen door te voeren, en daarmee een betere kans op meerjarige subsidie in de toekomst. Voor Museum Stad Appingedam heeft de zienswijze positief uitgekend, er is voor twee jaar subsidie toegekend. Voor MuzeeAquarium Delfzijl loopt een bezwaarschrift. Geen toekenning kan leiden tot minder investeringen en minder vernieuwingsmogelijkheden

Overige ondersteuning

De Stichting Kunst & Cultuur (K&C) voert de regeling Cultuureducatie met Kwaliteit uit (CMK) en ondersteunt scholen in de provincie bij het zorgen voor goed cultuuronderwijs. Dit is vooral gericht op deskundigheidsbevordering met bijvoorbeeld de training tot interne cultuur coördinator (ICC-er).

Erfgoedpartners ondersteunt musea, molens, borgen, orgels, erfgoededucatie, archeologie en publiek in de provincie. Hun ondersteuning bestaat uit adviseren, organiseren van platforms en cursussen, het coördineren van erfgoed-educatietrajecten en ontwikkelen van samenwerkingenprojecten. Ook Erfgoedinstellingen kunnen terecht voor ondersteuning en advies over beleid, behoud en beheer, subsidieregelingen, publieksbereik en educatie. Vanuit steunfunctie *KultuurLoket* kan iedereen die muziek, theater, dans, literatuur of beeld-

dende kunst maakt of mogelijk maakt ondersteuning krijgen. Daarmee is het KultuurLoket een verbindende schakel die het maken, beleven en delen van kunst en cultuur voor met name amateurs en verenigingen stimuleert. Vanuit deze ambitie vervult het KultuurLoket onder meer het voorzitterschap van het Cultuurplatform Eemsdelta. Het KultuurLoket heeft in 2024 een enquête gehouden onder 131 amateurkunstverenigingen in de provincie waarvan 16 uit Eemsdelta.

De belangrijkste resultaten uit deze enquête:

1. 112 verenigingen hebben een rechtsvorm;
2. 58 verenigingen vinden het moeilijk om bestuursleden te vinden, 60 niet;
3. 89 verenigingen zijn op zoek naar leden, 34 niet. 68% wil graag hulp bij het vinden van leden;
4. 117 treden op per jaar, waarvan 50% minimaal 2 keer en 50% tussen 5 en 10 keer;
5. Daarvan zijn 105 verenigingen tevreden over hun optreedlocatie, 12 niet of minder. 85% vindt het makkelijk om een locatie te vinden en zijn tevreden over de kosten. Met name energielasten zorgen soms voor problemen;
6. Ook 80% is tevreden over het aantal bezoekers maar de meesten willen wel weten hoe dat beter kan;
7. Als het gaat om repetitieruimte zijn 107 verenigingen tevreden over de vaste locatie en de kosten;
8. Ongeveer 85 verenigingen hebben een artistiek leider die al meer dan 10 jaar bij ze is;
9. 105 verenigingen vinden dat het goed gaat met de financiën; ca 60 daarvan ontvangen structureel subsidie van de gemeente (in Eemsdelta 95%) en ongeveer de helft vraagt regelmatig incidentele subsidie aan.

In 2025 en 2026 zal het IVAK een vergelijkbaar onderzoek uitvoeren in de gemeente Eemsdelta. Hiermee ontstaat een beter beeld van de stand van zaken van de amateurkunst in relatie tot de andere gemeenten in de provincie Groningen.

Tot slot zet de provincie zich in om haar beleid actief te delen met de gemeentelijke bestuurders en ambtenaren via de *Vereniging Groninger Gemeenten* (VGG). Binnen dit domein vindt ook verregaande samenwerking en kennisdeling tussen gemeenten onderling plaats.

Uitgever	Gemeente Eemsdelta
Auteurschap	Gemeente Eemsdelta: Brigitte Sijm, PRO-MPT Interim Management & Consultancy: Yvonne Roseboom
Vormgeving	Puntgaaf Reclame en Vormgeving
Fotografie	Reyer Boxum, Bert Dik, Marga de Groot, Kees van de Ven, Yolanda Wals, Marcel van der Werf, Pjotr Wietse, gemeente Eemsdelta
Publicatiedatum	23 april 2025
Auteursrecht	©2025 Gemeente Eemsdelta. Alle rechten voorbehouden. <i>Geen enkel deel van deze publicatie mag worden verveelvoudigd of verspreid zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.</i>
Contact	Postadres: Gemeente Eemsdelta Postbus 15 9900 AA Appingedam E-mail: cultuur@eemsdelta.nl

